

AYT

Edebiyat

Özetin özeti konularla

KAZANIM ODAKLI + YENİ NESİL

SORU BANKASI



Karekod
Çözümlü



Akıllı Tahta
Uygulamalı



Giriş
Yayınları

Yazarlar

Kübra YILDIZ

Ali DEMİR

Ebubekir ÇALIOVA

AYT EDEBİYATI

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Data Yayınları
2. Baskı: Giriş Yayınları

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA



İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: ŞİİR BİLGİSİ

- ▶ ŞİİR - NAZİM BİRİMİ 6
- ▶ NAZİM BİÇİMİ - NAZİM TÜRÜ 9
- ▶ AHENK UNSURLARI 12
- ▶ KONULARINA GÖRE ŞİİR TÜRLERİ 15
- ▶ SÖZ SANATLARI (EDEBİ SANATLAR) 18

2. BÖLÜM: DÜZYAZI TÜRLERİ

- ▶ SANAT METİNLERİ (EDEBİ METİNLER) - I 30
- ▶ SANAT METİNLERİ (EDEBİ METİNLER) - II 33
- ▶ ÖĞRETİCİ METİNLER
(BİLGİLENDİRİCİ METİNLER) - I 36
- ▶ ÖĞRETİCİ METİNLER
(BİLGİLENDİRİCİ METİNLER) - II 39
- ▶ SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ 41

3. BÖLÜM: DESTAN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- ▶ İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN
ÖNCEKİ DÖNEM - I 50
- ▶ İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN
ÖNCEKİ DÖNEM - II 53
- ▶ İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN
SONRAKİ DÖNEM 56
- ▶ DÜNYA EDEBİYATINDA DESTAN 59

4. BÖLÜM: İSLAMÎ DEVİR TÜRK EDEBİYATININ İLK ÜRÜNLERİ

- ▶ İSLAMÎ DEVİR TÜRK EDEBİYATI -
DEDE KORKUT HİKÂYESİ 70
- ▶ İLK ÜRÜNLER (XI - XII. YY.) 72
- ▶ OĞUZ TÜRKÇESİNİN ANADOLU'DAKİ
İLK ÜRÜNLERİ (XIII - XIV. YY.) 75

5. BÖLÜM: DİVAN EDEBİYATI

- ▶ DİVAN EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ 84
- ▶ DİVAN ŞİİRİ 87
- ▶ DİVAN ŞİİRİNDE GÖRÜLEN AKIMLAR 91
- ▶ DİVAN EDEBİYATINDA DÜZYAZI (NESİR) 93
- ▶ DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI 96

6. BÖLÜM: HALK EDEBİYATI

- ▶ ANONİM HALK EDEBİYATI (5, 6. YY. - ...) 116
- ▶ DİNİ-TASAVVUFİ HALK EDEBİYATI (11. YY. - ...) ... 119
- ▶ ÂŞİK TARZI HALK EDEBİYATI (16. YY. - ...) 122
- ▶ HALK EDEBİYATI SANATÇILARI 125

7. BÖLÜM: TANZİMAT EDEBİYATI

- ▶ TANZİMAT EDEBİYATI ÖZELLİKLERİ 140
- ▶ TANZİMAT EDEBİYATINDAKİ METİN TÜRLERİ 143
- ▶ TANZİMAT EDEBİYATI SANATÇILARI 146

8. BÖLÜM: SERVETİFÜNUN VE FECRİATİ EDEBİYATI

- ▶ SERVETİFÜNUN EDEBİYATI
(EDEBİYAT-I CEDİDE) 160
- ▶ SERVETİFÜNUN EDEBİYATI SANATÇILARI 163
- ▶ FECRİATİ EDEBİYATI 169
- ▶ FECRİATİ EDEBİYATI SANATÇILARI 171

9. BÖLÜM: MİLLÎ EDEBİYAT

- ▶ MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911-1923) 180
- ▶ MİLLÎ EDEBİYAT SANATÇILARI 183
- ▶ BAĞIMSIZ SANATÇILAR 189

10. BÖLÜM: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN
GENEL ÖZELLİKLERİ 200
- ▶ SAF (ÖZ) ŞİİR ANLAYIŞI 203
- ▶ TOPLUMCU EĞİLİMLERİ
YANSITAN ŞİİR (1923-1960) 206

- ▶ MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI YANSITAN ŞİİR 209
- ▶ GARİP AKIMI (BİRİNCİ YENİ) 212
- ▶ İKİNCİ YENİ ŞİİRİ 215
- ▶ DİNÎ DEĞERLERİ, GELENEĞE DUYARLIĞI VE
METAFİZİK ANLAYIŞI ÖNE
ÇIKARAN MODERN ŞİİR 218
- ▶ 1960 SONRASI TOPLUMCU
EĞİLİMLERİ YANSITAN ŞİİR 220
- ▶ 1980 SONRASI ŞİİR 223
- ▶ CUMHURİYET SONRASI HALK ŞİİRİ 226
- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE
HİKÂYE VE ROMAN 229
- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYE VE ROMAN
SANATÇILARI 232
- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO 239
- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE
ÖĞRETİCİ METİNLER 244

11. BÖLÜM: EDEBİ AKIMLAR VE DÜNYA EDEBİYATI

- ▶ EDEBİ AKIMLAR 258
- ▶ DÜNYA EDEBİYATI 261

12. BÖLÜM: ANLAM BİLGİSİ

- ▶ SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM 270
- ▶ CÜMLEDE ANLAM 273
- ▶ PARAGRAFTA ANLAM 276
- ▶ CEVAP ANAHTARI 285

GİRİŞ YAYINLARI



BÖLÜM

ŞİİR BİLGİSİ

ŞİİR

NAZİM BİRİMİ

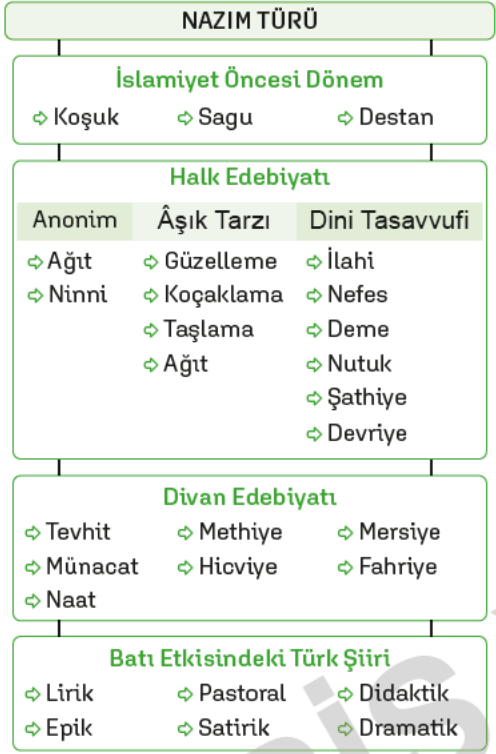
NAZİM BİÇİMİ

SÖZ SANATLARI (EDEBİ SANATLAR)

NAZİM TÜRÜ

AHENK UNSURLARI

KONULARINA GÖRE ŞİİR TÜRLERİ



KONULARINA GÖRE

ŞİİR BİLGİSİ

ANLAM BOYUTU



YAPISINA GÖRE



AHENK UNSURLARI



**ŞİİR - NAZIM BİRİMİ**

Şiir: Zengin sembollerle, ritimli ve ahenkli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimine denir. Şiir, okurda estetik duygular ve coşkunluk uyandıran bir edebiyat ürünüdür.

Şiirde Tema: Şiirde okuyucuya iletilmek istenen ana duyguya tema denir. Şiirin geneline yayılır ve de soyuttur.

Şiir Dili: Günlük konuşma dili ile şiir dili birbirinden farklıdır. Şiirde, günlük dildeki sözcüklere özel ve farklı anlamlar yüklenir yani şiir dilinde imgeler vardır.

Imge: Şairin; bir varlığı, kavramı, durumu daha canlı ve daha duygulu anlatmak için onu başka varlık, kavram veya durumların çizgileriyle anlatmasıdır.

Söyleyici: Şiirde şairin sesini ve söyleyişini emanet ettiği kurgusal bir kişi veya varlıktır.

Mahtas: Divan şairlerinin şiirlerinde kullanmış oldukları takma adlardır. Genellikle son beyitte kullanılır.

Mazmun: Şiirde kalıplaşmış olan söz ve benzetmelerdir.

Manzume: Ölçülü, uyaklı dizelerle yazılmış metinlerdir. Sözcükler genellikle gerçek anlamlarında kullanılır. Sanatsal olmayan her konu işlenebilir.

Şiirde Gelenek: Türk şiirinde destan geleneği, halk şiiri geleneği, divan şiiri geleneği ve modern (serbest) şiir geleneği başlıklarında ele alınır.

Nazım Birimi: Şiirlerde anlam bütünlüğü gösteren ve yapıyı oluşturan, dize veya dizeler topluluğudur. Dize sayısına göre adlandırılır. Nazım birimleri:

Mısra (Dize): Ölçülü ve anlamlı, bir satırlık nazım birimi.

Beyit: Anlamca bir bütünlük oluşturan ve iki dizeden oluşan nazım birimi.

Dörtlük: Dört dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü olan nazım birimi.

Bent: Üç, beş veya daha fazla dize öbeklerinden oluşan ve anlam bütünlüğü olan nazım birimi.

1. Aşağıda verilen dizelerin hangisinde imgesel bir söyleyiş yoktur?

- A) Virgülsüz, noktasız, yarım kalmış bir cümleyim
Sessizlik inliyor kırçlı, karanlık sokakta
- B) Bayramsız sabahlarda
Gemiler kalkıyor gözlerimden
- C) Vakitsiz vakitlere ötüyorum
Ötüyorum kendimi kaçak sözlerle
- D) Kimsesiz kaldım şu ten kafesinde
Hicran soluklarım dünya terkisinde
- E) Bir sabah uyandım evimin ortasında
Çocuklar bir o yana bir bu yana koşturuyor

2. Benden anlamadın, şiirden anla

Senin gülüşünle yaşadığımı
Akşamı ettiğim senden kalanla
Sabaha seninle başladığımı
Benden anlamadın, şiirden anla

Bu dizelerde ağır basan duygu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ayrılık
- B) Öfke
- C) Sitem
- D) Karamsarlık
- E) Özlem

3. Kara gözlüm ne gezersin bu yerde

Gel, bizim elleri gez kerem eyle
Seni sevmek daim dolaşır serde
Beni de deftere yaz kerem eyle

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenmez?

- A) Sade bir anlatımı vardır.
- B) Mahlas kullanılmıştır.
- C) Nazım birimi dörtlüktür.
- D) Dize sonlarında ses benzerliği vardır.
- E) Ahengi sağlamada kelime tekrarına yer verilmiştir.

4. Şiir, şairin dili kadar gönlünü de deli bir ırmağa götürürse eğer yönü okura doğrudur ve o zaman doğru yoldadır. Kelimeleri birer kapalı zarf içinde okuyucusunun yoluna bırakmalı şair. Şiirin her kelimesi bir şarkı gibi ahenkle dönüp durmalı okuyucusunun dilinde. Okuyucusuna hislenme ve hissetme fırsatı tanıdığı kadar hayal kurdurma fırsatı da vermeli şiir.

Şiirde ve şairde bu nitelikleri arayan bir şair, aşağıdakilerden hangisine öncelik vermez?

- A) İmgeye
- B) Ritme
- C) Duyguya
- D) Düşünceye
- E) Coşkunluğa



- 1 ◆ Koşma nazım şekli ◆ 11'li hece ölçüsü
◆ Dörtlük nazım birimi ◆ Çapraz kafiye

Aşağıdaki şiirlerin hangisinde bu özelliklerin tümüne yer verilmiştir?

- A) Levni nasihati pirlerin böyle
Durub-ı emsalden naz ile söyle
Meydân-ı hünerde ağırlık eyle
Ağır bassa yeğni ağar demişler
- B) Kanaat halkasın bırakma elden
Elinden çıkmasın der isen dümen
Deve ahû gibi boynuz isterken
İki kulaktan da çıkar demişler
- C) Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her dilbere meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez
- D) Şu dağın ardında redif sesi var
Varın bakın çantasında nesi var
Bir çift pabuç ile bir de fesi var
- E) Eğer benim ile gitmek dilersen
Eğlen güzel yaz olsun da gidelim
Bizim iller kıraçlıdır aşılmaz
Yollar çamur kurusun da gidelim

- 2 Bir edebiyat öğretmeni konularına göre lirik, epik, satirik, pastoral ve didaktik türlerde şiirleri sınıfa getirmiştir. Konusuna göre her gün bir şiir türü olmak üzere -pazartesi gününden başlayarak- birbirini takip eden beş gün boyunca bu şiirleri işlemiştir.

Sınıfa getirilen şiirlerin derste işleme sıraları ile ilgili şunlar bilinmektedir:

- ◆ Lirik türdeki şiir perşembe günü işlenmiştir.
◆ Derste en son işlenen şiir, satirik türdedir.
◆ İlk derste işlenen şiir, didaktik türde değildir.
◆ Pastoral türdeki şiir, didaktik türdeki şiirin işlendiği günden sonraki gün işlenmiştir.

Buna göre sınıfa getirilen şiirlerden olan;

İlkbaharı geldi Anadolu'nun,
Silifke'de çiçek açtı nar şimdi.
Her tarafı yeşillendi Bolu'nun,
Sultandağı benek benek kar şimdi.

yukarıdaki şiir, hangi gün işlenmiştir?

- A) Pazartesi B) Salı C) Çarşamba
D) Perşembe E) Cuma

- 3 Sivas'ta düzenlenen Uluslararası Âşıklar Bayramı'nın son gününde âşıklar arasında atışma düzenlenmiştir. Atışmaya beş âşık katılmıştır. Bu âşıklar atışmada hünerlerini gösterirken "Her âşık, atışmada söyleyeceği dörtlükte mecazîmürsel sanatı yapmak zorundadır." şartına da uymalıdır. Âşıkların atışmada söyledikleri dörtlükler aşağıda verilmiştir.

Tavuk gider, kaz gelir.
Kibar gider, yoz gelir.
Vur sazına ozanım!
Benlik erir, biz gelir.



1. Âşık

Âşık gelir, saz gelir.
Sözü bize giz gelir.
Atışmadan anlamaz.
Bağlaması tiz gelir.



2. Âşık

Kabuk gider, öz gelir.
Mangal yanar, köz gelir.
Kötü söyleme âşık!
Elden bize söz gelir.



3. Âşık

Erken gider, tez gelir.
Yaprak düşer, güz gelir.
Biz mâniyi severiz.
Bunlarıki caz gelir.



4. Âşık

Bahar gelir, yaz gelir.
Bunlar bana az gelir
Sivas üstüme kalksa
Bu ozanlar vız gelir.



5. Âşık

Buna göre hangi âşık atışmada, verilen şartı yerine getirememiştir?

- A) 1. Âşık B) 2. Âşık C) 3. Âşık D) 4. Âşık E) 5. Âşık



BÖLÜM

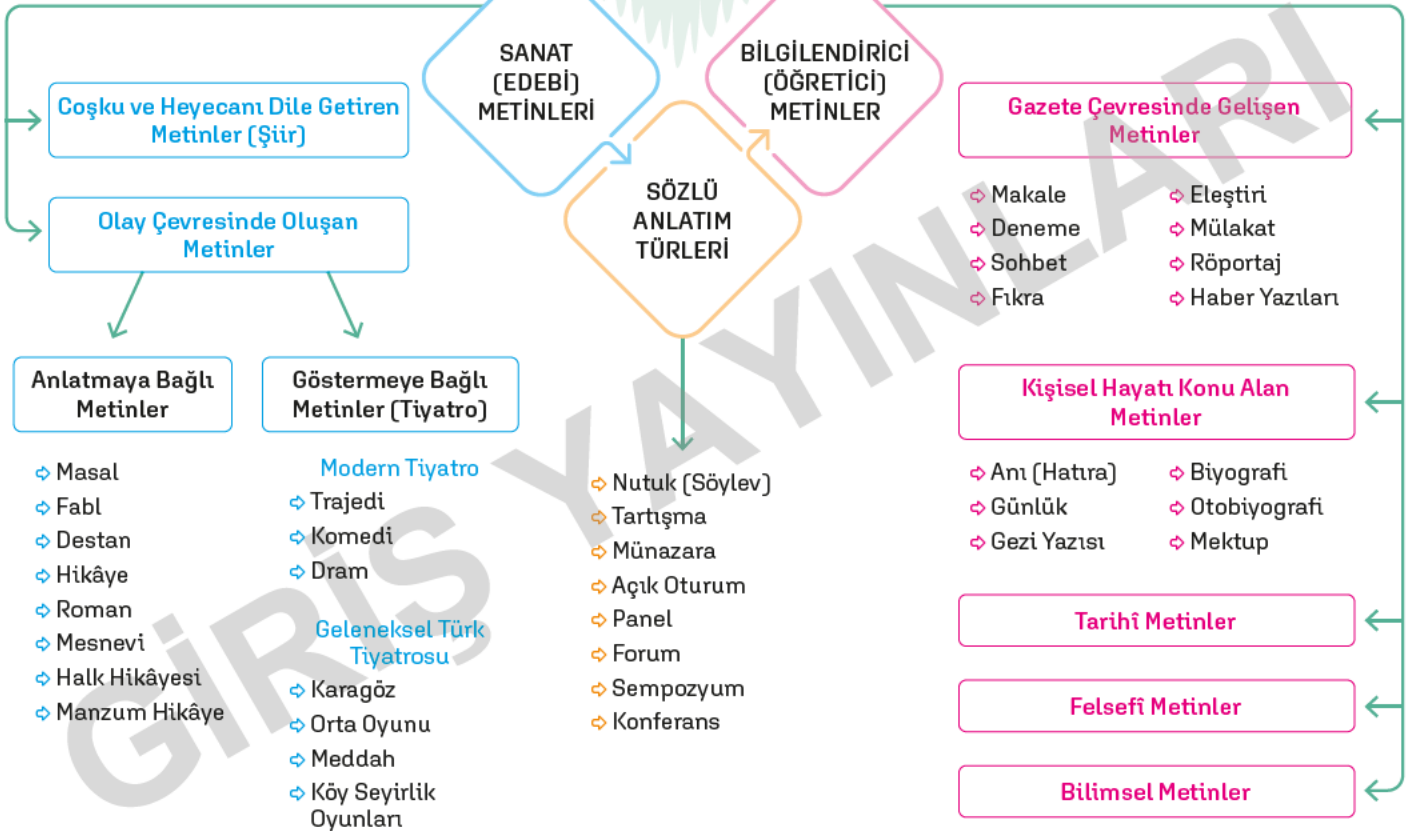
DÜZYAZI TÜRLEİ

SANAT METİNLERİ (EDEBİ METİNLER)

ÖĞRETİCİ METİNLER (BİLGİLENDİRİCİ METİNLER)

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLEİ

DÜZYAZI TÜRLEİ



- ⇨ Kurmaca metinlerdir.
- ⇨ Estetik haz vermek amacıyla yazılır.
- ⇨ Üslup kaygısı vardır.
- ⇨ Sanatlı ifadelere sıkça yer verilir.
- ⇨ Sözcükler genellikle mecaz anlamlıdır.
- ⇨ Öznel anlatım hakimdir.

- ⇨ Gerçekler kurgulanmadan aktarılır.
- ⇨ Bilgi vermek amacıyla yazılır.
- ⇨ Üslup kaygısı yoktur.
- ⇨ Açık, anlaşılır bir anlatım tercih edilir.
- ⇨ Sözcükler genellikle temel anlamlıdır.
- ⇨ Nesnel anlatım hakimdir.



SANAT METİNLERİ (EDEBİ METİNLER) - I

- ➔ Sanat metinleri; edebi bir heyecan uyandırmak, estetik zevk ve anlayış kazandırmak amacıyla yazılır.
- ➔ Coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiiir) ve olay çevresinde oluşan metinler olmak üzere iki başlıkta ele alınır.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler: Zengin imgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan şiirler bu türden metinlerdir.

Olay Çevresinde Oluşan Metinler: Anlatmaya bağlı (öyküleyici) metinler (masal, fabl, destan, hikâye, roman, mesnevi, halk hikâyesi, manzum hikâye) ve göstermeye bağlı metinler (tiyatro) olmak üzere ikiye ayrılır.

Anlatmaya Bağlı (Öyküleyici) Metinler:

Masal: Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan edebi türdür.

Fabl: Kahramanları hayvanlar ve bitkiler olan, ders verme amacı güdülerek oluşturulan, öğüt içeren kısa manzum türdür.

Destan: Milletlerin geçmişinde yaşanan önemli olaylar ve bu olaylarla ilgili kahramanların gerçek veya hayali hayatları etrafında oluşmuş uzun, didaktik, manzum hikâyelerdir.

Hikâye (Öykü): Yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde anlatıldığı kısa edebi türdür.

Roman: Gerçek veya gerçeğe uygun tasarlanmış olayları anlatan kapsamlı, uzun metin türüdür.

Mesnevi: Her beyti ayrı uyaklı olan olay merkezli uzun anlatılardır. Divan edebiyatında hikâye ve romanın yerini tutmuştur.

Halk Hikâyesi: Âşıkların anlattıkları, 16. yy.dan başlayarak destanın yerini alan nazım-nesir karışık oluşturulan, sözlü halk geleneğinde varlığını sürdüren anlatılardır.

Manzum Hikâye: Şiiir şeklinde yazılan hikâyelerdir. Öykülerden tek farkı şiiir biçiminde yazılmış olmalarıdır. Bu tür hikâyelerde didaktik şiiir özelliği görülür. Hikâyede bulunan bütün özellikler (olay, yer, zaman, kişiler) manzum hikâyede de bulunur.

1. ----- yazarı eve girer, cereyan eden olayları eksik bırakmadan, o evde yaşayan biriymiş gibi anlatır. ----- yazarı ise camdan bakınca, ne görülyorsa onu anlatır. Bütün hayatı anlatmak iddiası taşımaz, bazı kimselerin bazı hallerini ele alır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangilerinin sırasıyla getirilmesi uygun olur?

- A) Destan - Mesnevi B) Anı - Günlük
C) Masal - Fabl D) Roman - Hikâye
E) Tiyatro - Halk hikâyesi

2. Aşağıdakilerden hangisi halk hikâyesinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Bir olayı, bir durumu veya kişiyi belirli bir zaman diliminde bir yönüyle anlatır.
B) Hikâyelerdeki kişi sayısı azdır; olaylar yüzeysel anlatılır. Derin çözümlere ve ayrıntılara girilmez.
C) Olağanüstü kahramanlara ve olaylara sıkça yer verilir.
D) Kişilerin genellikle tek bir yönü (çalışkanlık, titizlik, korkaklık...) üzerinde durulur.
E) Hem nazım hem nesir kısımları vardır.

3. Yazınsal bir tür olan "hikâye" ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hayatın belli bir kesitinin yansıtıldığı olay ya da durum söz konusudur.
B) İnsan yaşamının gerçek ya da düş ürünü olan bir bölümünü ele alır.
C) Hikâyede iki veya daha fazla kişinin karşılıklı konuşturulmasına "iç çözümlenme" denir.
D) Kişilerin birbirlerine karşı olmaları sonucunda ortaya çıkan karşıtlığa "çatışma" denir.
E) Modern dünya edebiyatındaki durum hikâyesinin öncüsü Rus yazar Çehov'dur.

4. Aşağıdakilerden hangisi fablların özelliklerinden değildir?

- A) Fabllarda genellikle hâkim bakış açısı kullanılır.
B) Fabllarda yer alan hayvanlar, insana ait bazı özellikler ve değerleri üstlenirler.
C) Estetik ön planda tutulduğu için fabllar yalnızca şiiir biçiminde yazılır.
D) Fablların sonunda evrensel değerler üzerinde kurulmuş bir ahlak dersi verilir.
E) Fabllarda kişileştirme ve konuşurma sanatı kullanılır.



1 Yeni aldıkları bir kitapta bulunan metinleri sınıflandırmak isteyen Melek, Ömer, Aytaç ve Utku hakkında bilinenler şunlardır:

- ◆ Melek kitabın 24. sayfasında yer alan metnin türünü belirlerken arkadaşlarına, bu metnin diyaloglardan oluştuğunu ve sahnelenme özelliği bulunan bir metin olduğunu söylemiştir.
- ◆ Ömer rastgele açtığı sayfada dizelerden oluşan ahenkli bir metinle karşılaşmıştır.
- ◆ Kitabın 55. sayfasında yer alan metin, bir kişinin kendi hayat hikâyesini anlattığı türdendir ve bunu Utku tahlil etmiştir.
- ◆ Aytaç'ın türünü belirlediği metin, kurmaca bir metin örneğidir ve estetik haz vermek amacıyla yazılmıştır.

Bu bilgilere göre türleri belirlenen metinlerle ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kitabın 24. sayfasında yer alan metin, göstermeye bağlı metin örneğidir.
- B) Ömer kitapta karşılaştığı metnin türünü, coşku ve heyecanı dile getiren metin türü olarak ifade edebilir.
- C) Utku'nun tahlil ettiği metin, bir biyografi örneğidir.
- D) Aytaç "Sanat Metinleri" başlığı altında değerlendirilebilecek bir metinle karşılaşmış ve bunun türünü belirlemiştir.
- E) Bahsedilen kişilerden sadece Utku, bilgilendirici bir metin örneği ile karşılaşmıştır.

2

"İNCE MEMED" ESERİ ÜZERİNE

1. Değirmenoluk köyünde Abdi Ağa'nın tarlasını süren Memed'in Kemse köyündeki Süleyman'a sığınması
2. Köyden bir tanıdığı Memed'i görerek Abdi Ağa'ya haber vermesi, Abdi Ağa'nın Memed'i alıp geri götürmesi
3. Tekrar Abdi Ağa'nın topraklarını süren Memed'in o kış payına düşen hasadın beşte biriyle zor bir kış geçirmesi
4. Memed'in, arkadaşı Mustafa'yla kasabaya gitmesi
5. Memed'in Kara Ahmet'le karşılaşması, ona ve ağa'nın olmadığı kasaba hayatına hayranlık duyması
6. Memed'in sevgilisi Hatçe'yi alarak köyden kaçması
7. Abdi Ağa'nın, adamlarıyla Memed'in izini sürmesi; çıkan çatışmada ağanın yeğeninin ölmesi

Bu ödevi hazırlayan kişi, noktalı alana hangi alt başlığı yazmalıdır?

- A) "İnce Memed" Adlı Eserin Türü
- B) "İnce Memed"de Zaman
- C) "İnce Memed"de Mekân
- D) "İnce Memed"in Olay Örgüsü
- E) "İnce Memed"in Dil ve Anlatım Özellikleri

3

I	Karagöz	IV	Makale	VII	Günlük
II	Röportaj	V	Şiir	VIII	Manzum Hikâye
III	Roman	VI	Eleştiri	IX	Sohbet

Tabloda yer alan metin türlerinden hangileri, özellikleri bakımından;

- ◆ İmgeli, sanatlı bir dil ve söyleyiş hakimdir.
- ◆ Yazar söyleyiş özelliklerini ön plana çıkarır.
- ◆ Estetik zevk ve anlayış kazandırmak amacıyla yazılır.
- ◆ Yanlış anlamalara dayalı güldürü öğeleri ön plandadır.

ifadeleri ile ilişkilendirilebilir?

A) I, II, IV ve VII

B) I, III, V ve VIII

C) II, IV, VI, VII ve IX

D) II, III, V, VIII ve IX

E) III, IV, V, VIII ve IX



BÖLÜM

DESTAN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ DÖNEM

İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN SONRAKİ DÖNEM

DÜNYA EDEBİYATINDA DESTAN

DESTAN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ DÖNEM

Sözlü Edebiyat Dönemi

- ⇨ Koşuk
- ⇨ Sagu
- ⇨ Sav
- ⇨ Destan

Yazılı Edebiyat Dönemi

- ⇨ Yenisey Kitabeleri
- ⇨ Göktürk Kitabeleri
- ⇨ Uygur Metinleri

İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN SONRAKİ DÖNEM

- ⇨ 8. yüzyıldan sonra oluşturulan eserleri kapsayan dönemdir.

Türk Edebiyatı

İslamiyet'ten Önceki Destanlar

- ⇨ Yarattılış Destanı
- ⇨ Saka Destanları
 - Alp Er Tunga Destanı
 - Şu Destanı
- ⇨ Hun-Oğuz Destanları
 - Oğuz Kağan Destanı
 - Attila Destanı
- ⇨ Göktürk Destanları
 - Bozkurt Destanı
 - Ergenekon Destanı
- ⇨ Siyenpi Destanı
- ⇨ Uygur Destanları
 - Türeyiş Destanı
 - Göç Destanı

Dünya Edebiyatı

- ⇨ İlyada ve Odysseia Destanları (Yunan Edebiyatı)
- ⇨ Şehname (İran Edebiyatı)
- ⇨ Kalevala (Fin Edebiyatı)
- ⇨ Mahabharata ve Ramayana (Hint Edebiyatı)
- ⇨ Nibelungen (Alman Edebiyatı)
- ⇨ Beowulf (İngiliz Edebiyatı)
- ⇨ İgor (Rus Edebiyatı)
- ⇨ Le Cid (İspanyol Edebiyatı)
- ⇨ Chanson de Roland (Fransız Edebiyatı)
- ⇨ Şinto (Japon Edebiyatı)

Türk Edebiyatı

- ⇨ Kuvay-ı Milliye Destanı (Nazım Hikmet)
- ⇨ Kurtuluş Savaşı Destanı (Nazım Hikmet)
- ⇨ Üç Şehitler Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- ⇨ Çakır'ın Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- ⇨ 19 Mayıs Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- ⇨ Çanakkale Şehitlerine (Mehmet Akif Ersoy)
- ⇨ Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı (Gülten Akın)
- ⇨ Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda (Cahit Külebi)

Dünya Edebiyatı

- ⇨ Aeneis → Vergilius (Latin Edebiyatı)
- ⇨ Kaybolmuş Cennet → Milton (İngiliz Edebiyatı)
- ⇨ Kurtarılmış Kudüs → Tasso (İtalyan Edebiyatı)
- ⇨ İlahi Komedy → Dante (İtalyan Edebiyatı)
- ⇨ Cılgın Orlando → Ariosto (İtalyan Edebiyatı)

DOĞAL DESTANLAR

YAPMA DESTANLAR



İSLAMİYETİN KABULÜNDEN ÖNCEKİ DÖNEM - I

➔ İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem, Sözlü Edebiyat Dönemi ve Yazılı Edebiyat Dönemi olmak üzere ikiye ayrılır.

Sözlü Edebiyat Dönemi: Türklerin yazıyı kullanmadıkları ve 8. yüzyıla kadar devam eden dönemdir. Dönemin önemli ürünleri doğal destanlardır. Dönemin özellikleri şunlardır:

- ➔ Şiirler bir tür saz olan kopuz eşliğinde söylenmiştir.
- ➔ Yabancı dillerin etkisi görülmezken sözcük sayısında da sınırlılık söz konusudur.
- ➔ Şiirlerde işlenen konular, kahramanlık, yiğitlik, ölüm, savaş ve aşktır.
- ➔ Hece ölçüsü, yarım kafiye ve redif kullanılmıştır.
- ➔ Nazım birimi dörtlüktür ve eserler anonimdir.
- ➔ Av törenlerine şığır, kurban törenlerine şölen, yas törenlerine de yuğ adı verilmiştir.
- ➔ Dini törenler şaman, kam, baksı, ozan adı verilen din adamları tarafından yönetilirdi. Bu kişilerin farklı nitelikleri vardı.

Sözlü Edebiyat Ürünleri: Yiğitlik, aşk, doğa vb. konuların işlendiği şiir türü olan "koşuk", devlet büyüklerinin ölümü üzerine duyulan acıyı dile getirmek için söylenen şiirler olan "sagu", özlü sözler olan "sav" ve toplumu derinden etkileyen olaylar (savaş, göç, kıtlık, doğal afetler) sonucunda halk arasında kendiliğinden oluşan sözlü edebiyat ürünleri olan "destan".

Koşuk: Halk edebiyatında "koşma", divan edebiyatında "gazel"

Sagu: Halk edebiyatında "ağıt", divan edebiyatında "mersiye"

Destan: Toplumların geçmişinde derin izler bırakmış bir olayı, özellikle de yiğitlik ve olağanüstülükleri manzum olarak öyküleyici bir şekilde anlatan edebi türlerdendir. Ait oldukları toplumların tarihlerinden izler taşır. Oluşumları bakımından doğal ve yapma destanlar olmak üzere ikiye ayrılır.

Doğal Destanlar: Toplumun ortak malı olan ve birtakım olaylar sonucu kendiliğinden oluşan destanlardır. Doğuş, yayılma ve derleme (yazıya geçirme) evrelerinden oluşur. İlyada, Odyseia, Şehnâme, Kalevala, Chanson de Roland, Gılgamış, Nibelungenlied, Beowulf, Le Cid, İgor, Ramayana, Mahabharata, Şinto adlı destanlar dünyaca ünlü doğal destan örnekleridir. Türk edebiyatında ise Alp Er Tunga, Oğuz Kağan, Şu, Ergenekon, Bozkurt, Türeyiş destanları doğal destanlardır.

Yapma Destanlar: Herhangi bir tarihi olayın bir ozan tarafından destan kurallarına uygun olarak yazılmasıyla oluşan destanlardır. Tasso'nun Kurtarılmış Kudüs, Ariosto'nun Çılgın Orlando, Dante'nin İlahi Komedyası adlı eserleri İtalyan edebiyatının; Vergilius'un Aeneis adlı eseri Latin edebiyatının; Milton'un Kaybolmuş Cennet adlı eseri İngiliz edebiyatının; Mehmet Âkif Ersoy'un Çanakkale Şehitlerine, Cahit Külebinin Atatürk Kurtuluş Savaşında Türk edebiyatının yapma destan örneklerindedir.

İslamiyet'ten Önceki Türk Destanları: Altayların Yaratılış Destanı, Sakaların Alp Er Tunga ve Şu destanları, Hunların Oğuz Kağan ve Attila destanları, Göktürklerin Bozkurt ve Ergenekon destanları, Uygurların Göç ve Türeyiş destanları.

1. (I) Destanlar, yazının olmadığı dönemlerde meydana gelmiş olağanüstü olaylarla, doğaüstü kahramanlarla ve kahramanlıklarla oluşmuş, öyküleyici özellikler taşıyan uzun şiirlerdir. (II) Destanlar, çoğunlukla nazımla düzenlenmiştir. (III) Epik şiirin en güzel örnekleri olan destanlarda olağanüstü olayların, doğaüstü kahramanların, Tanrıların savaşlarının yanı sıra; eski çağ insanların inanışları, yaratılış ve varoluş konusundaki düşünceleri; ulusların özelemleri ve düşleri de dile getirilir. (IV) Destanlar insanların olayları dinleme ve anlatma gereksinimi sonucunda ortaya çıkmış ve nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. (V) Destanlar, ulusların yazılı olan dönemlerine ışık tutmaları bakımından önemlidir.

Bu parçada numaralı yargılardan hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Yigitlerig işletü
Yıgaç yemiş ırgatu
Kulan keyik avlatu
Badram kılıp avnalım

Günümüz Türkçesiyle

Gençleri çalıştıralım, işe koşalım. (Onlara) meyva ağaçlarını silktirelim (ve meyva toplatalım) Yaban eşekleri ve yaban hayvanları avlatalım. (Böylece, günlerce) bayram edelim, avunup eğlenelim!

Bu dörtlükle ilgili;

- I. Kafiye örgüsü aaab şeklindedir.
II. 7'li hece ölçüsü ve redif kullanılarak yazılmıştır.
III. Nasihat içeren ifadeler kullanılmıştır.

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III



1 Bir grup öğrenci tabletlerine indirdikleri yeni bir uygulama ile "Destanlar" konusunu öğrenmeye çalışmaktadır. Öğrencilerin kullandıkları uygulama destanlar hakkında bilgi vermektedir ancak bu uygulama yeni geliştirilmiş ve gelişim aşamasındadır. Öğrencilerin kullandıkları sürümde uygulama sadece doğal destanlar hakkında bilgiler içermektedir.

Buna göre öğrenciler uygulamadan aşağıdaki bilgilerden hangisini öğrenmiş olamaz?

- A) Şehname (Firdevsi), İran-Turan mücadelelerini, İran'ın ulusal kahramanı Rüstem'in yiğitliklerini ve Büyük İskender'in İran'ı işgalini anlatır.
- B) Mahabharata, Krişna ve Arcuna'nın kahramanlıklarını; Ramayana, Ayadhyia prensi Rama'nın yaşamını anlatır.
- C) Aeneis (Vergilius), Troialı kahraman Aeneas'ın Troia savaşıdan babası, oğlu ve savaştan sağ kurtulanlar ile birlikte kaçtıktan, Roma yakınlarına varıp yerleştikleri zamana kadar başlarından geçen olayları anlatır.
- D) Le Cid, İspanyolların ulusal kahramanı Rodrigo'nun 11. yüzyılda Araplarla olan mücadelesini anlatır.
- E) Nibelungen, 5. yüzyılın ilk yarısındaki Hun-Germen savaşlarını anlatır. Nibelungen destanı Orta Çağ boyunca çok popüler olduğu için, anlatıcıları destanın içine, anlatıldığı dönemin zevkine uygun motifler katmıştır.

2 Türlüğ çeçek yarıldı
Barçın yadım kerildi
Uçmak yeri körüldi
Tumlug yana kelgesüz

Rengârenk çiçekler açıldı / İpek örtüler serildi / Cennet görünmüş gibi oldu / Soğuklar artık gelmeyecek

Kızıl sarıg arkaşip
Yıpgin yaşıl yüzkeşip
Bir bir kerü yörkeşip
Yalnguk anı tanglaşur

Kızıl ve sarı (renkli çiçekler) ardı ardına yerden bitiyor / Mor ile yeşil yüz yüze geliyor / Ve birbirlerine sarılıyorlar / İnsan (bu renk cümbüşünü görünce) hayretler içinde kalıyor

Numaralandırılan dörtlüklerin ortak özelliklerine;

- I. Yazıldıkları dönem
II. Kafiye düzeni
III. Tema
IV. Nazım türü
V. Söz sanatları

yukarıdakilerden hangisi örnek gösterilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3 ◆ Destanlarda başkahramanların en büyük yardımcısı ve yoldaşısıdır. Manas Destanı'nda Akkula, Battal Gazi Destanı'nda Aşkar, Köroğlu Destanı'nda Kırat bu motifi örneklediren kahramanlardır. Bu kahramanlar en az başkahramanlar kadar dikkat çekerler.

- ◆ Türk destanlarında çok yaygın görülen bir motiftir. Manas Destanı'nda Manas'ın babası Cakıp uzun yıllar çocuğu olmadığı için acı çeker. Aynı motif Altayların ve Karakalpakların destanlarında da iki beyin evlatlarının olmamasında görülür.
- ◆ Yaratılış Destanı'nda Tanrı Ülgen dünyayı Ak Ana'nın önerisi üzerine yaratmıştır. Uygurların türeyiş efsanelerinde başkahraman Böğü Han'ın hanımı kutsaldır ve Tanrı tarafından gönderilmiştir. Oğuz Kağan Destanı'nda da Oğuz Kağan'ın ilk eşi gökten inmiştir ve kutsaldır.
- ◆ Türk kültür ve inanışlarında oldukça önem taşıyan bir yere sahiptir. Kurtarıcı, sığınak, doğurucu, ana özelliği gösterir. Ergenekon Destanı'nda saklanılan yer iken Uygur destanlarında doğurucu bir nitelik taşıyarak ana rahmi görünümüne bürünür. Saltukname'de, ilahî buyruğun tebliğ edildiği bir mekândır. Destanlarda bir dönüşüm ve geçiş mekânı olarak da karşımıza çıkar.

Bu açıklamalarda aşağıdaki motiflerden hangisi ile ilgili bilgi verilmemiştir?

- A) Çocuksuzluk B) Mağara C) Işık D) At E) Kadın



BÖLÜM

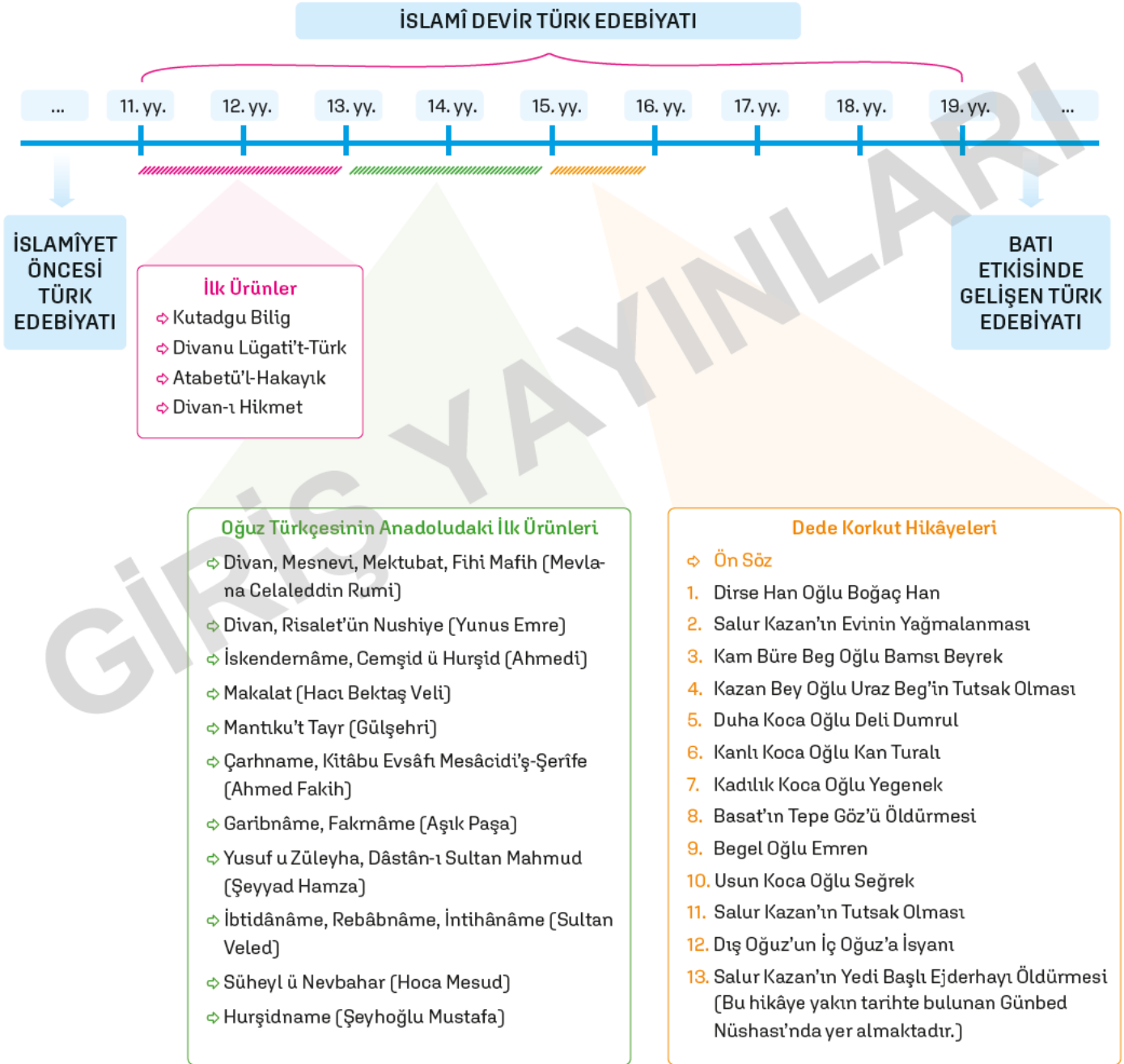
İSLAMÎ DEVİR TÜRK EDEBİYATININ İLK ÜRÜNLERİ

İSLAMÎ DEVİR TÜRK EDEBİYATI

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

İLK ÜRÜNLER

OĞUZ TÜRKÇESİNİN ANADOLU'DAKİ İLK ÜRÜNLERİ





İSLAMÎ DEVİR TÜRK EDEBİYATI - DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

İslamî Devir Türk Edebiyatı: Türkler VIII. yüzyıldan itibaren İslamiyet'in etkisinde kalmıştır. Ancak İslamiyet'in Türkler arasında yayılması X. yüzyılda gerçekleşmiştir.

- ➔ İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk edebiyatında değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır.
- ➔ İran ve Arap edebiyatlarının etkisiyle yeni nazım birimleri (beyit, bent vb.) ve farklı nazım şekilleri kullanılmaya başlanmıştır.
- ➔ Hece ölçüsünün yanında aruz ölçüsü de kullanılmaya başlanmıştır.
- ➔ Eserler daha çok öğüt verici nitelikleriyle ön plana çıkmıştır.
- ➔ İlk eserlerde hem İslami devrin hem de İslamiyet'ten önceki dönemin etkileri görülür.
- ➔ İslam uygarlığı etkisinde verilen ilk eserler Kutadgu Bilig, Divân-u Lugatî't-Türk, Atabetü'l-Hakâyık ve Divân-ı Hikmet'tir (Geçiş Dönemi eserleri).

Dede Korkut Hikâyeleri: Destandan halk hikâyeciliğine geçiş özelliklerini gösteren Dede Korkut Kitabı, Oğuzların hayatını ve komşularıyla olan mücadelelerini konu edinir.

- ➔ Eserin asıl adı Kitâb-ı Dedem Korkud Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân'dır (Oğuzların diliyle Dedem Korkut'un Kitabı).
- ➔ İçinde bir ön sözle on iki hikâye vardır. (Son dönemlerde bulunan "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" adlı hikâye nüshasının Dede Korkut Hikâyeleri'ne ait olduğu tespit edilmiştir. Bu tepit, anlatmaların XVIII. yüzyıla kadar geldiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.)
- ➔ Hikâyelerin IX-XI. yüzyıllar arasında oluştuğu ve XV. yüzyılın sonunda yazıya geçirildiği görüşü yaygındır.
- ➔ Dede Korkut; öykülerin içinde adı geçen yaşlı, bilge, meçhul bir halk ozanıdır. Yapıtın yazarı belli değildir.
- ➔ "Dresden", "Vatikan" ve "Günbed" olmak üzere üç yazma nüshası bulunur.
- ➔ Nazım-nesir karışık yazılan, motifler kullanılan anlatımlardır.

1. (I) İslamiyet sonrasına ait geçiş dönemi Türk edebiyatı, 11 ve 12. yy. edebiyatıdır. (II) Bu dönemde İslam kültürü ile Şaman kültürü iç içedir. (III) Eserlerde toplum hayatını şekillendirme amacı ön plandadır, ayrıca dinî eğitim amacı da vardır. (IV) Hece ve aruz iç içedir; Arapça ve Farsça kelimeler ilk bu dönemde dile yerleşmeye başlar. (V) Nazım birimi tamamen beyit, nazım şekilleri ise Arap-Fars edebiyatına ait olan türlerdir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması, Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek gibi hikâyeleri içeren hikâye kitabıdır. Destandan halk hikâyesine geçişin en güzel örneklerinden biridir.

Yukarıda sözü edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Battalname B) Danişmendname
C) Saltukname D) Gazavatname
E) Dede Korkut Hikâyeleri

3. İslami Dönem Türk edebiyatının ilk ürünleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Arapça ve Farsça sözcüklere yer verilmeye başlandı
B) İran ve Arap edebiyatlarından yeni nazım biçimlerinin alındığı
C) Hece ölçüsünün yanı sıra aruz ölçüsünün de kullanıldığı
D) Dörtlük nazım biriminin tamamen terk edilip yerine beyit nazım biriminin kullanıldığı
E) Hem İslam öncesi hem de İslam sonrası edebiyatın etkisinde kaldığı

4. Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki "Dede Korkut" ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hikâyeleri anlatan bilge bir kişidir.
B) Hikâyelerin yazarıdır.
C) Veli bir kişidir ve çocuklara isim koyar.
D) Keramet sahibidir, ara bulucu özelliği vardır.
E) Kopuz çalıp şiirler okur.



1 **Dede Korkut'un Üçüncü Nüshası Bulundu**

(28.04.2019)

Bugüne kadar iki nüshası bilinen Dede Korkut Kitabı'nın üçüncü nüshası Türkistan'da bulundu. Türkolog Prof. Dr. Metin Ekici, bulunan nüshanın en eskisi olabileceğini söyledi. Ekici ayrıca, bulunan nüshada kayıp 13'üncü hikâyenin de yer aldığını açıkladı ve bu durumun Türk dünyasını heyecanlandırıldığını dile getirdi.

Dede Korkut'ta Heyecanlandıran Gelişme: Bursa Nüshası Bulundu

(12.05.2022)

Kadim Türk kültürüne ayna tutan Dede Korkut Hikâyeleri'nin yeni bir nüshası bulundu. Bursa Nüshası olarak adlandırılan eserin keşfi, edebiyat dünyasında büyük heyecana yol açtı.

Bu haber metinlerinden hareketle Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisinin kesinlikle doğru olduğu söylenebilir?

- A) Eser Türklerin geçmiş dönem yaşayışları hakkında önemli folklorik unsurları barındırmakta ve son nüshalarıyla dönemin dil özelliklerini tamamen aydınlatmaktadır.
- B) Eserin toplamda üç nüshası bulunmuş ve nüshaların tamamı kamuoyuna tanıtılmıştır.
- C) Eserin farklı coğrafyalarda yakın tarihte keşfedilen yeni nüshaları, edebiyat dünyasında heyecan uyandırmıştır.
- D) Bulunan nüshalar, eserin son nüshaları olmakla birlikte bu nüshaların dışında başka nüshaları bulunmamaktadır.
- E) Kamuoyuna duyurulan son nüsha üzerinde yapılan araştırmalar eserin 12 değil, 13 hikâyeden oluştuğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

- 2 Bu dünya, konup göçmek için, bir kervansaraydır;
(insan) kervansaraya geçmek için iner.
Kervanın başı kalkmış ve yolu tutarak uzaklaşmıştır;
Başı kalkmış olan kervan (daha) ne kadar gecikebilir.

Bu dünya arkasından koşmak niçin;
Hasis maldan ötürü (koşar), sen kendini tut.
Mala bu kadar gönül bağlamak neden;
Bu mal sabah gelirse akşam yine gider.

Bu parçalardan hareketle Atabetü'l-Hakayık ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Didaktik özellikte bir eserdir.
- B) Mecazi söylemlere yer vermiştir.
- C) Zıtlıklardan yararlanılmıştır.
- D) Dünya hayatının geçici olduğunu ifade etmiştir.
- E) Kültürel farklılaşmadan söz etmektedir.

- 3 Bir bir ol yirden ki geldiler berü
Ol yana varmak gerk bir bir girü

Bir kuşa irersen bir murg ola
Kamusuna pâdişah Simurg ola

Kuşlara hüdhüd meğer rehber ola
Kim bu kuşlar yürüyeler ol yola

Kim dilerise ki Sîmurg'e ere
Kuh-i Kaf'a irişe anı göre

(İslamiyet'teki vahdetivücdü inancı, çeşitli türden kuşların, hüdhüd kuşunun başkanlığında padişahları Sîmurg kuşunu aramaları hikâyeye edilerek anlatılmıştır.)

Dil ve biçim ve özellikleri ile verilen bilgiden hareketle bu dizelerin aşağıdaki eserlerden hangisine ait olduğu söylenebilir?

- A) Süheyl ü Nevbahar
- B) Mantıku't Tayr
- C) Nehcü'l-Feradis
- D) Risaletü'n-Nushiyye
- E) Mesnevi-i Şerif



BÖLÜM

DİVAN EDEBİYATI

- DİVAN EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ
- DİVAN ŞİİRİ
- DİVAN ŞİİRİNDE GÖRÜLEN AKIMLAR
- DİVAN EDEBİYATINDA DÜZYAZI (NESİR)
- DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

YÜZYILLARA GÖRE DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI VE ESERLERİ

YÜZYIL	SANATÇI	ESERLERİ
XIII. yy.	Hoca Dehhani	Selçuklu Şehnamesi (Hoca Dehhani'ye ait olduğu sanılmaktadır.)
XIV. yy.	Ahmedî	Cemşid ü Hurşit, İskendernâme, Mirkatü'l-Edeb...
	Aşık Paşa	Garibnâme, Fakirnâme, Vâsıf-ı Hâl...
	Kadı Burhaneddin	Divan - Tuğuğlarıyla bilinen bir sanatçıdır.
	Gülşehri	Mantku't Tayr, Feleknâme, Aruz Risalesi, Kerâmât-ı Ahî Evran
XV. yy.	Şeyhî	Harnâme (mesnevi), Hüsrev ü Şirin (Farsçadan çeviri, mesnevi), Divan
	Ahmet Paşa	Divan - "Kerem", "benefşe", "âb" redifli kasideleri önemli eserleridir.
	Süleyman Çelebi	Vesiletü'n Necat (Mevlit)
	Ali Şir Nevai	Muhakemet-ül Lügateyn, Mecalisü'n Nefais, Mizan'ül Evzan...
	Mercimek Ahmet	Kâbusnâme
	Sinan Paşa	Tazarrunâme
XVI. yy.	Fuzulî	Divan, Leyla vü Mecnun, Hadikatü's Süeda, Beng ü Bade, Sakinâme, Şikâyetname...
	Bakî	Divan, Kanuni Mersiyesi
	Zatî	Şem ü Pervâne, Ahmed u Mahmud, Ferruhnâme
	Bağdatlı Ruhi	Terkib-i Bent
	Taşlıcalı Yahya	Şah ü Geda, Gencine-i Raz, Yusuf u Züleyha...
	Sehi Bey	Heşt Behişt (Anadolu'da yazılan ilk şairler tezkiresi)
	Latîfî	Tezkiretü'ş-Şuara
	Piri Reis	Kitab-ı Bahriye
Seydi Ali Reis	Mir'atü'l Memalik	
XVII. yy.	Nefî	Divan, Siham-ı Kaza...
	Nabî	Divan (Türkçe ve Farsça), Hayriye, Hayrabad...
	Evliya Çelebi	Seyahatname
	Katip Çelebi	Keşfü'z Zünun, Cihannüma (coğrafya), Fezleke (tarih)...
XVIII. yy.	Nedim	Divan ("Şark"nın en önemli temsilcisidir.)
	Şeyh Galip	Divan, Hüsn ü Aşk
	Enderunlu Fazıl	Zenannâme, Hubannâme, Çenginnâme, Defter-i Aşk
	Yirmisekiz Çelebi Mehmet	Paris Sefaretnâmesi
XIX. yy.	Keçecizade İzzet Mola	Mihnet-Keşan, Gülşen-i Aşk...
	Yenişehirli Avni	Ateşgede, Nihan-ı Kaza...
	Ahmet Cevdet Paşa	Mecelle, Tarih-i Cevdet, Tevarih-i Hulefa, Kısas-ı Enbiya



DİVAN EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

- ➔ Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'da İslam etkisinde gelişen ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerini Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatına bırakan edebiyattır.
- ➔ "Saray Edebiyatı", "Eski Türk Edebiyatı", "Klasik Edebiyat" ve "Yüksek Zümre Edebiyatı" da denir.
- ➔ Oldukça sanatlı, ağır bir dili vardır. Arapça ve Farsça sözcükler ve tamlamalar yoğun olarak kullanılmıştır.
- ➔ Bütün güzelliğine değil, parça güzelliğine önem verilmiştir. Somut konulardan çok soyut konular işlenmiştir. Daha çok aşk, sevgili, Allah aşkı gibi bireysel konular işlenmiştir. Ancak toplumu ilgilendiren konular da yer almıştır.
- ➔ Aruz ölçüsü kullanılmıştır. Daha çok tam ve zengin uyak kullanılmıştır. Şiirler, "göz için kafiye" anlayışıyla yazılmıştır.
- ➔ Nazım birimi olarak genellikle beyit tercih edilmiş ancak dörtlük de kullanılmıştır. Noktalama işaretleri yoktur.
- ➔ Gazel, kaside, mesnevi ve rubai gibi Arap ve İran edebiyatı nazım şekillerinin yanı sıra Türklere ait olan şarkı ve tuyuğ nazım şekilleri de kullanılmıştır.
- ➔ Nazirecilik (Bir şairin, başka bir şaire ait şiiri aynı ölçü ve aynı uyakla tekrar yazması) geleneği vardır.

- ➔ Şairler, mahlaslarını (şiirlerinde kullandıkları takma ad) son beyitte söylemişlerdir.

- ➔ Duygu ve düşünceler kalıplaşmış sözlerle yani "mazmun"-larla anlatılmıştır.

Sıkça Kullanılan Bazı Kavramlar:

Divan: Şairin bütün şiirlerini bir araya getirmiş olduğu eserdir.

Divançe: Tamamlanmamış ya da küçük divanlara denir.

Nazire: Divan edebiyatında bir şairin ünlü bir şiirine başka bir şairin aynı ölçü ve kafiyede benzer bir şiir yazmasına denir. Nazirecilik divan edebiyatında oldukça yaygındır.

Hamse: Bir şairin beş mesnevisini toplayarak oluşturduğu kitaba denir.

Mazmun: Belli bir kavramı anlatan, onu düşündürüp çağrıştıran kalıplaşmış sözlerdir. Örnek: Hz. Peygamber için kullanılan "gül", sevgilinin ağzı için kullanılan "ab-ı hayat"...

Seh-i mümteni: İlk bakışta kolay görünen ancak benzeri söylenmeye çalışılınca zor olduğu anlaşılan anlam yoğunluğu olan özlü sözlerdir.

Divan Edebiyatının Kaynakları: Kur'an-ı Kerim, hadisler, kıssalar, evliya menkıbeleri, tasavvuf, yerli malzemeler...

1. Divan şiirinin kuruluşu kesin kurallara bağlanmıştır. Şiirin biçimini oluşturan ---- olarak çoğunlukla beyit kullanılmış; vezin olarak ----, kafiye olarak ise genellikle ---- kafiye kullanılmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) nazım türü - aruz - cinaslı ve tunç
B) nazım birimi - aruz - tam ve zengin
C) nazım biçimi - hece - yarım ve tam
D) kalıplaşmış söz - hece - redif ve tam
E) nazım şekli - serbest müstezat - yarım ve zengin

2. Eski Türk edebiyatının, şairleri açısından önemli bir özelliği de şudur: Bu edebiyata mensup şairler kendi adlarını kullanmamışlar, onların yerine şiirlerinde ---- kullanmışlardır. Bu da zamanla gelenek hâline gelmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) san B) lakap C) unvan
D) rumuz E) mahlas

3. (I) Divan edebiyatı, Arap ve Fars kültürünün etkisiyle ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir. (II) Bu edebiyatın ilk ürünleri olan Kutadgu Bilig, Atabet'ül Hakayık gibi eserler daha Orta Asya'da iken verilmiştir. (III) Anadolu'ya göçen Türkler divan edebiyatını burada da sürdürmüşler, yeni eserler vermişlerdir. (IV) Divan edebiyatı 11. yüzyıldan 19. yüzyılın sonuna kadar ürünler vermiştir. (V) Bu edebiyatta hem şiir hem nesir alanında eserler vardır ancak divan edebiyatı nesir ağırlıklı bir edebiyattır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Belli bir konu üzerine düzenlenmiş eserlerin ortak adıdır. Divan edebiyatı döneminde bir şairin bütün şiirlerini bir araya getirmiş olduğu eser olarak tanımlanır.

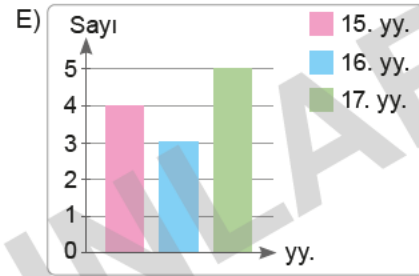
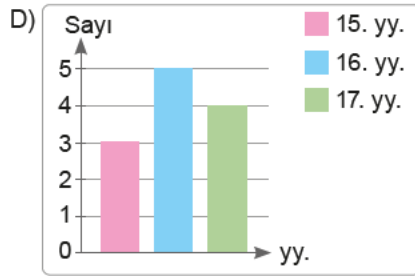
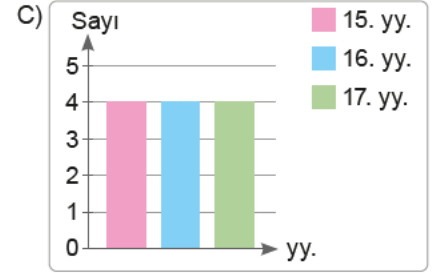
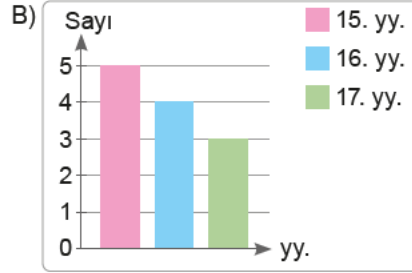
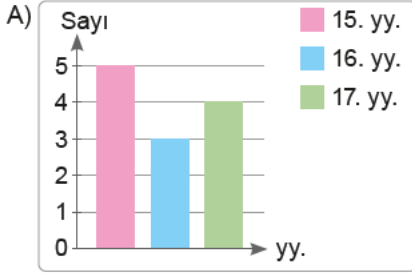
Bu parçada sözü edilen divan edebiyatına ait kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan B) Mazmun C) Manzum
D) Hamse E) Mesnevi



- 1
- ◆ Fuzuli
 - ◆ Şeyhi
 - ◆ Sinan Paşa
 - ◆ Ahmet Paşa
 - ◆ Nabi
 - ◆ Zati
 - ◆ Ali Şir Nevai
 - ◆ Mercimek Ahmet
 - ◆ Nefi
 - ◆ Baki
 - ◆ Katip Çelebi
 - ◆ Evliya Çelebi

Yukarıdaki divan edebiyatı sanatçılarının yüzyıllara göre sayısı, hangi grafikte doğru verilmiştir?



- 2 Aşağıdaki bilgi haritasında noktalı alanlara, verilen bilgilerden hareketle divan şiirinde kullanılan akımların isimleri yazılacaktır.

- ◆ Sade Türkçe
- ◆ Dilde yerlilik
- ◆ Arapça ve Farsça kelimelerden kaçınma
- ◆ Atasözleri, halk mecazları, deyimler

- ◆ İçeriğe, düşünceye özellikle hikmete önem verme
- ◆ Uyarma, mesaj verme, yol gösterme
- ◆ Didaktik üslup
- ◆ Kısa, özlü anlatım

..... 1

..... 2

..... 3

..... 4

- ◆ Hint tarzı
- ◆ Yeni mazmunlar, zengin hayaller
- ◆ Derin, soyut, kapalı anlatım; tasavvuf
- ◆ Arapça, Farsça kelimeler; süslü, sanatlı ifadeler

- ◆ Dilde, özellikle içerikte yerleşme
- ◆ İstanbul Türkçesinin incelik ve yalınlığı
- ◆ İstanbul halkının yaşayışı, zevkleri, günlük olaylar
- ◆ Soyuttan somuta yöneliş

Buna göre aşağıdaki şiirlerden hangisi, 2 numaralı alana yazılan akıma örnek verilebilir?

- A) Geçersen semtimizden yolun uğrarsa Beşiktâş'a
Efendim gel mürüvvet kıl senindir bende vü hâne
- B) Yâr ol dostlarına bâr olma
Sû-i hulk ile dil-âzâr olma
- C) Yakış gel a güzel bana ki düşdi bu gönül sana
Beni iletme bir yana bana seni gerek seni
- D) Bir şu'lesi var ki şem-i cânın
Fânûsuna sığmaz âsmânın
- E) Gülelim oynalım kâm alalım dünyâdan
Mâ-i tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan



BÖLÜM

HALK EDEBİYATI

• ANONİM HALK EDEBİYATI (5, 6. yy. - ...)

• DİNİ-TASAVVUFİ HALK EDEBİYATI (11. yy. - ...)

• ÂŞIK TARZI HALK EDEBİYATI (16. yy. - ...)

• HALK EDEBİYATI SANATÇILARI

YÜZYILLARA GÖRE HALK EDEBİYATI SANATÇILARI VE ESERLERİ

YÜZYIL	SANATÇI	ESERLERİ
XIII. yy.	Yunus Emre	Divan, Risaletü'n Nushiyye (mesnevi)
XIII-XIV. yy.	Hacı Bektaş Veli	Makalat
XV. yy.	Hacı Bayram-ı Veli	Bayramiyye tarikatında müridler yetiştirmiştir.
	Kaygusuz Abdal	Divan, Budalanâme, Vücûdnâme, Gevhernâme, Dilgüşa, Saraynâme
	Eşrefoğlu Rumi	Müzekki'n Nüfus
XVI. yy.	Köroğlu	Koçaklamaları önemlidir.
	Pir Sultan Abdal	Tasavvufi ve din dışı konularda yazdığı eserleriyle bilinir.
XVII. yy.	Karacaoğlan	Güzellemeleriyle bilinir.
	Kayıkçı Kul Mustafa	Genç Osman Destanı
	Âşık Ömer	Divan, Şairnâme
	Aziz Mahmut Hüdayi	Divan-ı İlahiyât
	Niyazi Mısri	Divan...
	Ercişli Emrah	"Emrah ile Selvihan" halk hikâyesi onun hayatı etrafında oluşmuştur.
	Gevheri	Divan
XVIII. yy.	Erzurumlu İbrahim Hakkı	Marifetnâme, İlahinâme
XIX. yy.	Dadaloğlu	"Ferman padişahınsa dağlar bizimdir!" sözü meşhurdur.
	Bayburtlu Zihni	Sergüzeştname, Kitab-ı Hikâye-i Garibe
	Seyrani	Taşlamalarıyla tanınır.
	Dertli	"Şeytan Bunun Neresinde" taşlamasıyla bilinir.
	Erzurumlu Emrah	Aşık tarzı koşma ve şiirleri ile aruzla yazdığı şiirleri vardır.
XX. yy.	Ruhsati	Hece ve aruz vezniyle yazdığı şiirleri vardır.
	Sümmani	"Sümmani ile Gülperi" hikâyesiyle ünlüdür.
	Âşık Veysel Şatıroğlu	Dostlar Beni Hatırlasın, Sazımdan Sesler



ANONİM HALK EDEBİYATI (5, 6. yy. - ...)

Anonim Halk Edebiyatının Özellikleri:

- ➔ Anonim halk edebiyatı; ilk söyleyeni belli olmayan, halkın ortak malı olan edebi ürünlerin oluşturduğu bir edebiyattır. Bu ürünler zamanla topluma mal olup anonim bir özellik kazanmıştır.
- ➔ En belirgin özelliği ürünlerin sözlü olmasıdır. Bu özelliği nedeniyle ürünler dilden dile aktarılırken birtakım değişikliklere uğrar ve yayıldığı bölgenin dil özelliklerini alır.
- ➔ Eserlerin bir kısmı nazım (mâni, türkü, ninni), bir kısmı nesir (masal, efsane vb.), bir kısmı da nazım-nesir (halk hikâyeleri) karışık şekildedir.
- ➔ Yalın bir Türkçe ve akıcı bir dil kullanılmıştır.
- ➔ Manzum ürünlerde hece ölçüsü ve dördlük nazım birimi esastır. Daha çok yarım kafiye kullanılmıştır.
- ➔ Aşk, ölüm, tabiat sevgisi, ayrılık acısı, özlem, yigütlük, toplumsal aksaklıklar gibi konular işlenir.
- ➔ Eserler; Anadolu insanının hayat felsefesini, yaşantısını, bireysel duygulanmalarını dile getirmesi yönüyle önemlidir.
- ➔ "Mâni" ve "türkü" nazım şekilleri (biçimleri) ile "ninni" ve "ağıt" nazım türleri vardır.

Anonim Halk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Türleri:

Mâni: Çoğunlukla 7'li hece ölçüsü ile söylenir ve tek dördlükten oluşur. "aaxa" şeklinde kafiyeleşir. İlk iki dize doldurmaz, asıl söylenmek istenen son iki dizede verilir. Genellikle sevgi, ayrılık, hasret ve aşk konularını işler. Düz mâni, cinaslı (kesikli) mâni, yedekli (artık) mâni gibi çeşitleri vardır.

Türkü: Anonimdir ancak ilk söyleyeni bilinen türküler de vardır. Genellikle aşk, ayrılık, özlem, gurbet, ölüm gibi lirik konular işlenir. Hece ölçüsünün her kalıbı ile söylenir. İki bölümden oluşur. Birinci bölüm asıl sözlerin bulunduğu "bent", ikinci bölüm ise bentlerin sonunda yinelenen nakarattır (bağlama, kavuştak). Türküler ezgilerine, konularına ve yapılarına göre sınıflandırılır.

Ağıt: Doğal afetler, ölüm, hastalık gibi çaresizlikler karşısında korku, heyecan, üzüntü, isyan gibi duyguları ifade eden ezgili sözlerdir. Ağıt söylemeye "ağıt yakma", ağıt söyleyenlere ise "ağıtçı" denir. Diğer türlere göre daha özgür bir uyaklanması vardır. Türkçede 7, 8 ve 10 heceli ağıtlar yaygındır.

Ninni: Annelerin çocuklarını çabuk veya daha kolay uyutmak amacıyla sade bir dille ezgili olarak söyledikleri şiirlerdir. Daha çok 7'li, 8'li ve 9'lu hece ölçüsüyle söylenir.

1. Elmayı bütün dildim
Çamura düştü, sildim
Ben yârimin kıymetin
Gittikten sonra bildim
Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) 7'li hece ölçüsü kullanılmıştır.
B) Mâni nazım şekliyle söylenmiştir.
C) Cinaslı kafiye kullanılmıştır.
D) "aaxa" şeklinde uyaklanmıştır.
E) Asıl söylenmek istenen son iki dizede verilmiştir.
2. Halk türküleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Saz eşliğinde, belli bir ezgi ile söylendiği
B) Eğitici, öğretici ve uyarıcı özellikler taşıdığı
C) Hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenebildiği
D) Bent ve kavuştak adlı iki bölümden oluştuğu
E) Bölgelere, konularına ve ezgilerine göre değişik isimler aldığı

3. I. Sade dil
II. Şarkı
III. Hece ölçüsü
IV. Doğaçlama
Yukarıdakilerden hangileri anonim halk edebiyatıyla ilgili değildir?
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve IV
E) III ve IV
4. İki çeşme yan yana
Su içsem kana kana
Bana adresini ver
Mektup yazayım sana
Bu mâniyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Düz mâni olarak adlandırılır.
B) Kafiye düzeni aaxa biçimindedir.
C) 7'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.
D) Cinaslı kafiye kullanılmıştır.
E) İlk iki dize kafiye oluşturma amacıyla kullanılmıştır.



- 1
- ◆ Yunus Emre'ye göre Hak yolunu arayan ve Allah'a ulaşmayı kasteden salık, aşkının ateşinde yanmalıdır. Cismani varlığından arınmalıdır. Mutasavvıf şair bunun mümkün olma durumunu şu dizelerinde dile getirmiştir: -----
 - ◆ Yunus Emre'ye göre yaratılmışların hepsi değerlidir ve değerli olduklarından da hoşgörüyü karşılanmalıdır. Tüm yaratılmışların değerli olduğu felsefesi, şairin tutum ve davranışlarına yön vermiştir. O bu durumu şu dizelerinde anlatır: -----
 - ◆ Yunus Emre bir Hak ozanıdır. Hak ozanı olan Yunus Emre, her yerini gezdiği Anadolu'da bir görev üstlenmiştir. Şair üstlenmiş olduğu görevi şu dördlüğünde dile getirmiştir: -----
 - ◆ Yunus Emre sevgi insanıdır. Çatışmalardan, kavgalardan, kinden uzak durur. En büyük düşmanı nefrettir. Ona göre bir şeyle mücadele edilecekse o da ancak insanın kendisidir, insanın nefsidir. Bu durumu şu dördlüğünde dile getirmiştir: -----

Aşağıdaki dördlüklerden hangisi bu parçada boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

- | | | |
|--|---|---|
| A) Miskin âdem oğlanını
Benzetmişler ekinciye
Kimi biter kimi yiter
Yere tohum saçmış gibi | B) Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize | C) Hak yolunu gözler isen
Gel yanalım dostlar ile
Aşık izin izler isen
Gel yanalım dostlar ile |
| D) Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi (aşk) için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim | E) Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaratılanı hoş gör
Yaradan'dan ötürü | |

- 2
- I. Anonim halk şiiri, sözlü gelenek ortamında yaratılan veya zaman içinde ilk söyleyicisinden bağımsızlaşarak kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşatılan edebiyattır.
- II. Bu edebiyatta mâni, türkü, bilmece, ninni, ağıt gibi ürünler yer alır. Zamanla bu ürünlerin sahipleri unutulmuştur ve ürünler halkın ortak malı olmuştur.

II numaralı metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. metinde sözü edilen durumu açıklamak için örnek-leme yapılmıştır.
- B) I. metinde bahsedilen konunun başka edebiyat türlerine etkisi açıklanmıştır.
- C) I. metinde bahsedilenleri destekleyen cümlede, sözü edilen edebi oluşumun nazım şekilleri ve türleri verilmiştir.
- D) I. metinde ifade edilen konuyla çelişen bir durumdan söz edilmiş ve farklı metin türleri değerlendirilmiştir.
- E) I. metinde anlatılan edebiyat türünün sebep olduğu farklı oluşumlardan olumsuz bir şekilde bahsedilmiştir.

- 3
- Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelince
Onu yad ellere açıcı olma

Mecliste arif ol kelamı dinle
El iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe sen eylik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asilzadelerden hiç kemlik olmaz
Sen eylik et de o zayi olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma

Karacaoğlan'a ait bu dördlüklerde bir insan tipi anlatılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi anlatılan insan tipi için söylenemez?

- A) Sır saklayan
C) Anlayışlı
E) Tahripkâr
- B) Vefakâr
D) İyiliksever



BÖLÜM

TANZİMAT EDEBİYATI

TANZİMAT EDEBİYATI ÖZELLİKLERİ

TANZİMAT EDEBİYATINDAKİ METİN TÜRLERİ

TANZİMAT EDEBİYATI SANATÇILARI

I. DÖNEM İLK YERLİ ESERLER

İLKLER	ESERLER	YAZARLAR
İlk özel gazete	Tercüman-ı Ahval	Agâh Efendi İbrahim Şinasi
İlk makale	Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi	İbrahim Şinasi
İlk atasözleri derlemesi	Durub-ı Emsal-i Osmaniye	İbrahim Şinasi
İlk tiyatro eseri	Şair Evlenmesi	İbrahim Şinasi
İlk roman	Taaşuk-ı Talat ve Fitnat	Şemsettin Sami
İlk edebî roman	İntibah	Namık Kemal
İlk tarihî roman	Cezmi	Namık Kemal
İlk eleştiri	Tahrîb-i Harabat	Namık Kemal
İlk hikâye	Letaif-i Rivayat	Ahmet Mithat Efendi
İlk mizahi dergi	Diyojen	Teodor Kasap
İlk Türkçe sözlük	Kamus-ı Türki	Şemsettin Sami
İlk günlük	Seyahat Jurnalı	Direktör Ali Bey

1860 - 1876

TANZİMAT DÖNEMİ İLK YERLİ ESERLER

T
A
N
Z
İ
M
A
T

E
D
E
B
İ
Y
A
T
I

HAZIRLIK DÖNEMİ SANATÇILARI

- ◊ Âkif Paşa
- ◊ Sadullah Paşa
- ◊ Münif Paşa
- ◊ Ethem Pertev Paşa
- ◊ Yusuf Kâmil Paşa
- ◊ Mütercim Asım
- ◊ İbrahim Şinasi

1839 - 1860

II. DÖNEM İLK YERLİ ESERLER

İLKLER	ESERLER	YAZARLAR
İlk realist roman	Araba Sevdası	Recaizade Mahmut Ekrem
Batılı anlamda ilk hikâye	Küçük Şeyler	Samipaşazade Sezai
Köylüyü konu alan ilk roman	Karabibik	Nabizade Nazım
İlk naturalist roman	Zehra	Nabizade Nazım
Aruzla yazılan ilk tiyatro	Eşber	Abdulhak Hamit Tarhan
Heceyle yazılan ilk tiyatro	Nesteren	Abdulhak Hamit Tarhan
İlk kafiyesiz şiir	Validem	Abdulhak Hamit Tarhan

1876 - 1895



TANZİMAT EDEBİYATI ÖZELLİKLERİ

- ➔ Tanzimat Fermanı'nın ilanından (1839) sonra görülen Batılılaşma hareketi, bir ön hazırlık döneminden sonra edebiyatta da etkisini göstermiş ve Batı etkisinin ön planda olduğu Tanzimat edebiyatını oluşturmuştur.
- ➔ Bu döneme kadar divan edebiyatının özellikleri ön plandayken Tanzimat'la birlikte Batı'nın zevk ve anlayışı da edebiyatta ön plana çıkmaya başlamıştır.
- ➔ Tanzimat edebiyatının başlangıç tarihi, Şinasi ile Ağâh Efendi'nin Tercüman-ı Ahval gazetesini çıkarmış oldukları 1860 yılı olarak kabul edilir.
- ➔ 1860-1896 yılları arasında etkisini gösteren Tanzimat edebiyatı, kendi içinde iki döneme ayrılır. Bu iki belirgin dönemin dışında bir de 1839-1860 yılları arasını kapsayan hazırlık dönemi vardır.

Hazırlık Dönemi (1839-1860): Divan edebiyatı ile Tanzimat edebiyatı arasındaki geçiş dönemidir. Özellikle Fransız edebiyatından şiir, hikâye ve roman çevirileri yapılmıştır. Şiirde halk edebiyatının etkileri görülür.

Birinci Dönem (1860-1876): 1860'ta Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasıyla başlamıştır. Batılı tarzda ilk eserler bu dönemde verilmeye başlanmıştır. "Hak, adalet, özgürlük, eşitlik, vatan" kavramları eserlerde ilk defa kullanılmıştır. Toplumcu bir anlayış oluşmaya başlamış, "toplum için sanat" anlayışı savunulmuştur. Gazetecilik ön plandadır. Divan edebiyatındaki "parça güzelliğine" karşı "konu bütünlüğüne" önem verilmiştir. Sanatçılar, divan edebiyatını eleştirmelerine rağmen onun etkisinden kurtulamamışlardır. Dilin sadeleşmesi

gerektiğini söylemişler ancak bunda pek başarılı olamamışlardır. Roman, hikâye, tiyatro, gazete, makale, eleştiri, anı bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemin sanatçıları aynı zamanda devlet adamı sıfatı da taşıyorlardı. Batı'dan yapılan çeviriler örnek alınarak değişik türlerde ilk yerli ürünlerin verildiği dönemdir.

- ➔ Başlıca yazar ve şairleri İbrahim Şinasi, Ziya Paşa, Şemsettin Sami, Ahmet Mithat Efendi, Direktör Ali Bey, Ahmet Vefik Paşa ve Namık Kemal'dir.

İkinci Dönem (1876-1895): Bu dönemde "toplum için sanat" anlayışı terk edilmiş, "sanat için sanat" görüşü benimsenmiştir. Gazetecilik, ilk dönemdeki toplumsal etki ve işlevini yitirmiştir. Tiyatro eserleri oynanmak için değil, okunmak için yazılmıştır. Şiirin konusu genişletilmiş; ölüm, karamsarlık, aşk ve felsefi düşünceler gibi bireysel konular ağırlık kazanmıştır. "Güzel olan her şey, şiirin konusu olabilir." anlayışı savunulmuştur. Birinci döneme göre daha sanatlı ve süslü bir dil kullanılmıştır. Hece denemekle birlikte aruz yine egemenliğini sürdürmüştür. Roman ve öykü tekniği daha da gelişmiş, birinci döneme göre daha nitelikli ürünler verilmeye başlanmıştır. Nabizade Nazım natüralizmden, Recaizade Mahmut Ekrem ve Samipaşazade Sezai realizmden, Abdülhak Hamit Tarhan ise romantizmden etkilenmiştir. Muallim Naci, bu dönemde divan edebiyatının tek savunucusudur.

- ➔ Bu dönemin başlıca şair ve yazarları Recaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Nabizade Nazım, Muallim Naci ve Abdülhak Hamid Tarhan'dır.

1. (I) Tanzimat Edebiyatı'nın ilk dönem sanatçıları, sanat endişesinden çok, düşünce ve ülkü peşindedirler. (II) Bu yüzden Fransız edebiyatında özellikle 18. yüzyıl Aydınlanma Devri'nin yenilikçi düşünürlerine bağlanmışlardır. (III) Onlar gibi zulme ve haksızlığa karşı savaş açmış; vatan, millet, hürriyet ve adalet hayranlıklarını büyük bir heyecanla yaymışlardır. (IV) Gelenek ile Batılı değerler arasında kalan sanatçılar sık sık ikilem yaşamışlar, "eski-yeni" tartışmaları yapmışlardır. (V) Bundan dolayı Tanzimat sanatçıları, divan şiirini yıkmaya çalışmışlar ve divan şiiri nazım biçimlerini tamamen terk etmişlerdir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. Devrin siyasi olaylarına pek karışmadılar.
II. "Sanat, sanat içindir." görüşünü benimsediler.
III. Romanlarına realizmi, şiirlerine ise romantizmi yansıttılar.
IV. Birinci dönem şairlerine göre daha sade ve anlaşılır bir dil kullandılar.
V. Yapıtlarında bireysel konulardan çok sosyal konuları ele aldılar.

İkinci Dönem Tanzimat sanatçıları ile ilgili yukarıda verilen özelliklerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V



- 1 Aşağıda kasım ayının takvimi (2022) ve bir kültür merkezinde bu ayın bazı günlerinde sahnelenecek tiyatro oyunları verilmiştir.

Pt.	Sa.	Ça.	Pe.	Cu.	Ct.	Pa.
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

- 9 Kasım → Şair Evlenmesi
 13 Kasım → İçli Kız
 16 Kasım → Afife Anjelik
 19 Kasım → Şair Evlenmesi
 21 Kasım → Vatan yahut Silistre
 24 Kasım → Afife Anjelik

Bu tiyatro oyunlarına giden Aysel, Bekir, Cihan, Dilan, Ekin ve Fatma adlı kişilerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- ◆ Tiyatro oyununa giden her bir kişi, farklı tarihte sergilenen bir oyuna gitmiştir.
- ◆ Aysel ve Bekir aynı tiyatro oyununa gitmiştir.
- ◆ Dilan; Ekin ile aynı hafta, Fatma'dan ise bir önceki hafta kültür merkezindeki oyuna gitmiştir.

Buna göre gittiği tiyatro oyunu ve tarihi kesin olarak bilinen kişiler, hangi sanatçıların oyunlarına gitmişlerdir?

- A) Abdühak Hamit Tarhan - İbrahim Şinasi
 B) Namık Kemal - Recaizade Mahmut Ekrem
 C) Namık Kemal - Abdühak Hamit Tarhan
 D) İbrahim Şinasi - Namık Kemal
 E) Abdühak Hamit Tarhan - Recaizade Mahmut Ekrem

- 2 **Muhabir:** Tanzimat şiirinde Batılılaşma hareketinin ve yeniliklerin asıl öncüsü olarak sizi görüyoruz. Hangi türde eserler verdiniz?

Şair: Şiir ve tiyatro türlerinde eserler verdim.

Muhabir: Peki şiirlerinizin ana konusu nedir?

Şair: Tabiat ve aşk başta olmak üzere hiçlik, yokluk, yurt sevgisi, umut, ölüm, insanlık ve metafizik şiirlerimin ana konularını oluşturur.

Muhabir: Şiirlerinizde zengin bir lirizm var. Ölçü ve durak hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şair: Şiirde ölçü, dil ve uyağa önem vermem. Kaidelerden pek hoşlanmam.

Muhabir: İlk şiir kitabınız hakkında neler söylemek istersiniz?

Şair: İlk şiir kitabım olan Sahra'da pastoral nitelikli şiirlerim yer alır. Bu eserim Batılı anlamda, Türk edebiyatında ilk pastoral şiir örneklerini içerir.

Muhabir: Peki hece mi aruz mu desem ne dersiniz?

Şair: Heceyle yazdığım birkaç şiirim dışında aruz ölçüsünü kullandım.

Muhabir: Bu arada Türk edebiyatında "Şair-i Azam" olarak tanınıyorsunuz. Bu nasıl bir duygu?

Şair: Bana bu ismi Süleyman Nazif vermiştir. Güzel bir duygu!..

Bu parçada muhabirin sorularına cevap veren şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Recaizade Mahmut Ekrem
 B) Abdühak Hamit Tarhan
 C) Şemsettin Sami
 D) Nabizade Nazım
 E) Samipaşazade Sezai



BÖLÜM

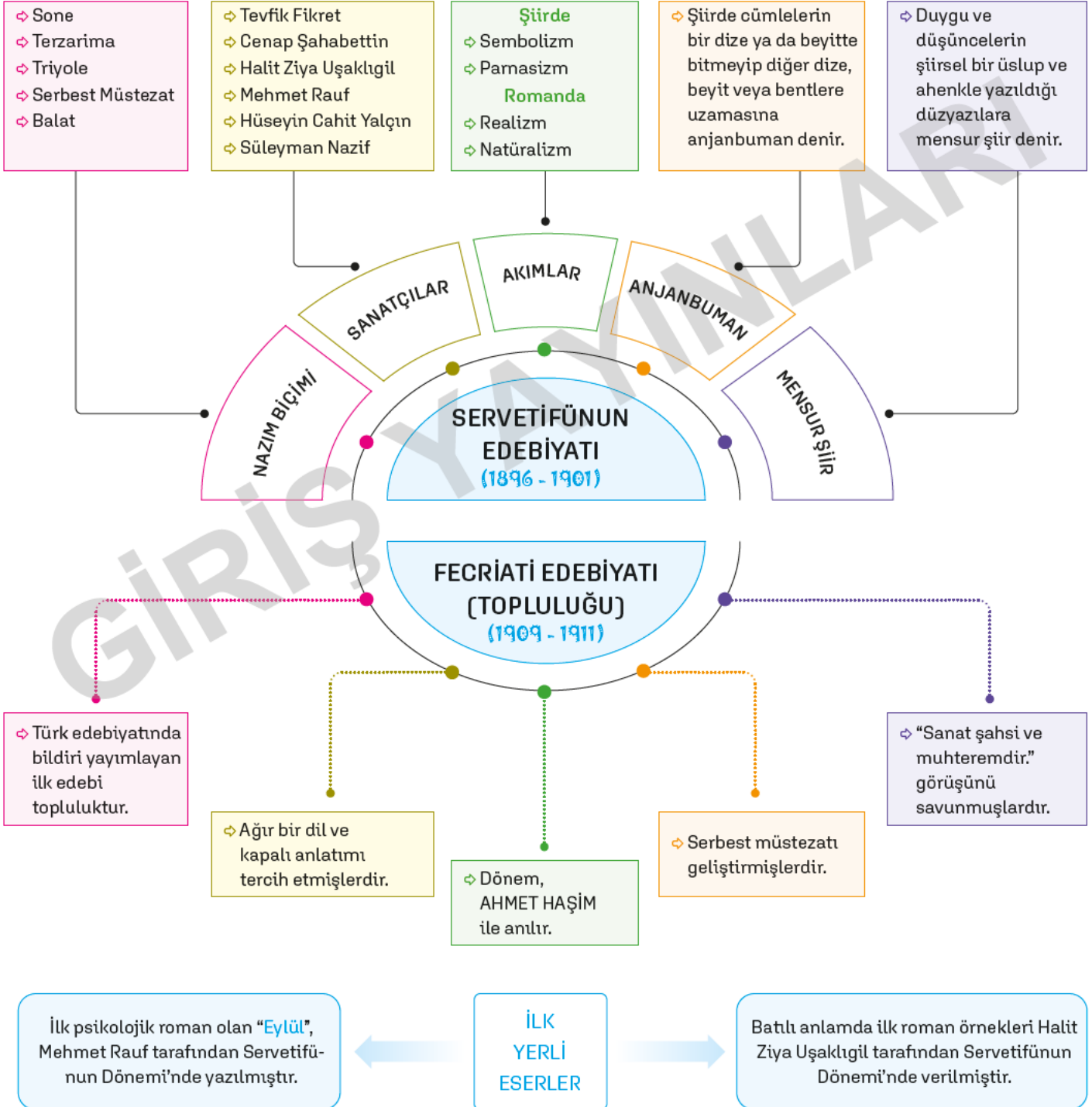
SERVETİFÜNUN VE FECRİATİ EDEBİYATI

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI (EDEBİYAT-I CEDİDE)

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI SANATÇILARI

FECRİATİ EDEBİYATI

FECRİATİ EDEBİYATI SANATÇILARI





- 1 ♦ Seven için sevdiği sürekli gençtir.
- ♦ Tövbe, günah sabunudur.
 - ♦ Tek gözü olanlara tek gözünün olduğu taraftan bak.
 - ♦ Kadın olsun, kitap olsun: Cildine aldanma, içindekilere bak.

Bu sözler, daha çok şiirleri ile tanınan Servetifünun sanatçısı ---- tarafından kaleme alınmıştır. Sanatçının vecize niteliğindeki sözlerinden oluşan ve ---- adını verdiği bu eser, onun tezatlı düşünme gücünü göstermesi açısından önemlidir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Halit Ziya Uşaklıgil - Mezardan Sesler
- B) Necip Fazıl Kısakürek - Kafa Kâğıdı
- C) Cenap Şahabettin - Tiryaki Sözleri
- D) Mehmet Akif Ersoy - Safahat
- E) Mehmet Rauf - Siyah İnciler

- 2 Servetifünun şairleri Batı'dan yeni nazım biçimleri olarak eskileri bırakmışlardır. Onların kullandıkları yeni nazım biçimlerinden bazılarının açıklaması şöyledir:

- ♦ Aruz ölçüsünün klasik kalıplarının bozulmasıyla oluşturulmuştur. Birden fazla aruz kalıbı kullanılır. Uzun dizeleri tamamlayan kısa dizelerle yazılır.
- ♦ Fransız edebiyatından alınan ve kafiye şeması "AB-aaA-bbbB" şeklinde olan on dizelik nazım biçimidir.
- ♦ Üçlüklerle yazılır. Üçlük sayısı sınırlı değildir, yalnız şiir, bir tek dizeyle biter. Kafiye örgüsü "aba bcb cdc ded ... e" şeklindedir.
- ♦ İki dörtlük, iki üçlük olmak üzere dört bent ve toplam 14 dize bulunur. Dörtlüklerde iki, üçlüklerde üç uyak kullanılır.

Bu açıklamalar aşağıdaki nazım biçimleriyle eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Triyole
- B) Balat
- C) Sone
- D) Terzarima
- E) Serbest müstezat

- 3 Gözlerin elindeki güle merkûz idi (dikilmişti). Parmakların aheste aheste yaprakları koparıp rüzgâra bahşediyordu (bırakıyordu).

Seni seyrettikçe kalbimde hüznler hissediyordum. Şu anda hayalhanenin (hayallerinin) acı acı fikirlerle meşgul olduğumdan emin idim.

Yapraklar bitinceye kadar hiç tavrını, vaz'iyetini değiştirmeyerek hâzin hâzin sükut ediyordun (susuyordun). Lâkin sarı yaprak metanetini (direncini) mehvetti (kırdı); birden bire bir tuğyan-ı sîrişk (gözyaşı seli) hâsıl oldu.

Ağladın; şimdi topraklara mevzû olan (koyduğun) başını sineme dayadın; hüngür hüngür ağladın.

Ben de ağlıyordum. Senin ağlayışına ağlıyordum. Senin gözlerin sükut etti, lakin benimkiler devam ediyor.

O zamandan beri sarı gülleri görmesini arzu etmem. Çünkü en kıymetlisini mezara gömdüm.

Mensur Şiirler (Halit Ziya)

Bazen sevdiklerimizi kaybettiğimiz ölüm günleri gibi mağmum (gamlı) günlerde ruhumu bu birbirinden yaşayan insanların arasında kimsesiz, hiçbir kimsesiz olduğumun melâli (sıkıntısı) istilâ eder; beni elemlerim (acılarım), kimsesizliklerimle yapayalnız bırakıp giden rabitalarımın (bağlantılarımın) arkasından bütün matemlerimi (üzüntülerimi) düşünürüm; hepsinden ayrı birer sürur-ı muvaffakiyet (başarı sevinci) hissederim.

Kendimi bu sevenlerin, sevilenlerin arasında anasız, babasız hatta refikasız (eşsiz), beni seven bir refikasız, hiçbir kimsesiz bulmaktan vahşi zevkler duyarım; sefil ve serseri, makhur (kahra uğramış) ve perişan sürüklediğim bu bîkes (kimsesiz), bu garip, bu mariz-ül âmâl (emelleri hasta) hayatıma bir düşman gibi gayz-âhud (öfkeli) bir hande-i sâr (oç alma gülüşü) ile bakarım.

Siyah İnciler (Mehmet Rauf)

Bu metinlerden hareketle "mensur şiir" türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Servetifünun Dönemi'nde farklı yazarlar tarafından eser verilmiş bir türdür.
- B) Nesir cümleleriyle yazılmış bir şiir türüdür.
- C) İmgelerle yüklü düzyazı şeklinde metinlerdir.
- D) Duyguların ele alınmasından çok düşüncelerin işlenmesi esastır.
- E) Vezin, kafiye gibi şekle ait önceden belirlenmiş sınırlı öğeler barındırmaz.



BÖLÜM

MİLLÎ EDEBİYAT

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911-1923)

MİLLÎ EDEBİYAT SANATÇILARI

BAĞIMSIZ SANATÇILAR

1911 - 1923

TEMEL İLKELERİ

- ⇨ Dil sade olmalıdır.
- ⇨ Aruz yerine hece ölçüsü kullanılmalıdır.
- ⇨ Ülke sorunları işlenmeli, Anadolu'nun gerçekliği ve milli konular öne çıkarılmalıdır.
- ⇨ Dilde, işte, fikirde birlik sağlanmalıdır.

AKIMIN ÖNCÜLERİ

- Genç Kalemler dergisini çıkaran;
- ⇨ Ömer Seyfettin
- ⇨ Ali Canip Yöntem
- ⇨ Ziya Gökalp
- Akımın Hazırlayıcısı:
- ⇨ Mehmet Emin Yurdakul

TEMALAR

- ⇨ Anadolu insanının yaşam koşulları
- ⇨ Savaş yıllarının sıkıntıları
- ⇨ Bağımsızlık
- ⇨ Yanlış Batılılaşma
- ⇨ Vatan sevgisi
- ⇨ Aydın-halk ilişkisi
- ⇨ Kurtuluş mücadelesi
- ⇨ Geçmişteki kahramanlıklar

Millî Mücadele
(Kurtuluş Savaşı)

ETKİSİNDE KALINAN DÜŞÜNCE AKIMLARI

- ⇨ **Türkçülük** [Devlet ancak dili, dini, soyu ve ülkesi Türk olan bir toplumla ayakta kalabilir.]
- ⇨ **Batıcılık** [Devletin kurtuluşu, Batı'nın kültürel gelişmelerinin takibi ile mümkündür.]

Bu dönemde yer alan sanatçıların büyük bir kısmı Cumhuriyet Dönemi'nde de eserler vermiştir.

DÖNEMİN SANATÇILARI

ŞİİR

- Saf (Öz) Şiir
- ⇨ Yahya Kemal Beyatlı
- Manzum Hikâye
- ⇨ Mehmet Akif Ersoy

Bağımsız Sanatçılar

- Heceyle Yazanlar
- ⇨ Mehmet Emin Yurdakul
- ⇨ Ziya Gökalp
- ⇨ Faruk Nafiz Çamlıbel
- ⇨ Halit Fahri Ozansoy
- ⇨ Orhan Seyfi Orhon
- ⇨ Yusuf Ziya Ortaç
- ⇨ Enis Behiç Koryürek

Beş Hececiler

HİKÂYE - ROMAN

- ⇨ Ömer Seyfettin [Olay hikâyesi]
- ⇨ Refik Halit Karay
- ⇨ Halide Edip Adıvar
- ⇨ Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- ⇨ Reşat Nuri Güntekin
- ⇨ Aka Gündüz

TİYATRO

- ⇨ Musahipzade Celal
- ⇨ İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci
- [1914'te Darülbeyazıt kuruldu.]

ÖĞRETİCİ METİN

- ⇨ Ziya Gökalp
- ⇨ M. Fuat Köprülü
- ⇨ Yusuf Akçura
- ⇨ Ali Canip Yöntem



MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911-1923)

- ➔ 1911 yılında Selanik'te Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in çıkarmaya başladıkları "Genç Kalemler" dergisi etrafında toplanan sanatçıların oluşturduğu bir edebiyat akımıdır.
- ➔ Bu genç sanatçılar, vatani kurtarmak için ortaya çıkmış olan Osmanlılık, İslamcılık, Batıcılık ve Türkçülük düşünce akımlarından Türkçülük fikrini seçerek bunun savunuculuğunu yapmışlardır.
- ➔ Türkçülük akımının savunucusu Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944), milli edebiyat akımının öncü ismidir.
- ➔ Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan" adlı makalesinden dolayı "Yeni Lisan Hareketi" adıyla da anılan milli edebiyat akımı; İstanbul Türkçesinin kullanıldığı, milli kaynaklara yönelik yeni bir edebiyat anlayışının başlangıcı olmuştur.
- ➔ Milli edebiyat, Cumhuriyet Dönemi'ne kadar (1923) devam etmiş, bu dönemden sonra da etkisini sürdürmüştür.
- ➔ Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Beş Hececiler (Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel), Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Halide Edip Adivar, Aka Gündüz, Refik Halit Karay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu dönemin önemli eserlerini vermişlerdir.

- ➔ Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Rıza Tevfik Bölükbaşı gibi isimler de bu dönemde eser vermiştir ancak herhangi bir akıma bağlanmadan bağımsız bir şekilde eserlerini oluşturmuşlardır.
- ➔ Bu dönemde yaşamış olan sanatçıların bir çoğu Cumhuriyet Dönemi'nde de eser vermeye devam etmiş isimlerdir.
- ➔ Millî Edebiyat Dönemi'nde İstanbul'un dışına çıkmış, böylelikle her tabakadan insanın yaşantısı eserlerde konu olarak kullanılmıştır. Yalın bir dil ve hece ölçüsü kullanılmıştır.

Yeni Lisan (Dil) İtkeleri:

- ➔ Arapça ve Farsça dil bilgisi kuralları ile -bazı istisnalar dışında- bu kurala göre yapılmış tamlamalar kullanılmamalıdır.
- ➔ Konuşmada, İstanbul ağızı esas olarak kabul edilmelidir.
- ➔ Arapça ve Farsça kelimeler Türkçe telaffuzlarına göre yazılmalıdır.
- ➔ Arapça ve Farsçadan gelen sözcüklerden, konuşma diline kadar girip yaygınlaşmış olanlar Türkçeleşmiş sayılmalı ve kullanılmalıdır.
- ➔ Bilim dilinde kullanılan Arapça ve Farsça terimlerin kullanılmasına devam edilmelidir.
- ➔ Diğer Türk lehçelerinden kelime alınmamalıdır.

1. Aşağıdaki dizelerden hangisi Millî Edebiyat şiirine özgü bir söyleyiş özelliği taşımaktadır?

- A) Senin çağın geçer olur
Bu dünyalar kime kalır
Tomurcuk gül gazel olur
Vaktinde derilmeyince
- B) Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize
- C) Seher vakti çaldım yârin kapısın
Baktım yârin kapıları sürmeli
Boş bulmadım otağının yapısın
Çıkageldi bir gözleri sürmeli
- D) Cihânı hiçe satmaktır adı aşk
Döküp varlığı gitmektir adı aşk
- E) Ne tende cân ile sensiz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-i firkatinde râhat olur

- 2. Bize vâsi bir lisan lâzım, lâkin muntazam ve mazbut olmak şartıyla! Dünyanın en mükemmel, en basit, en sade ve tabii bir sarfı olduğu bütün lisan âlimlerince iddia ve beyan olunan Türkçe sarfımızı tanımalı, onun üzerine ifsat edici bir leke gibi düşen ecnebi kaideleri atmamızdır. Arabî ve Farisî edatları asla kullanmamalıyız. Hele terkipleri mutlaka Türkçe kaidesiyle yapmalıyız. O vakit lüzumsuz olan bazı Arabî ve Farisî kelimelerin kendi kendilerine savuştuklarını göreceksiniz.

Bu parçada yer alan düşünceler, aşağıdaki edebî topluluklardan hangisine bağlı bir sanatçı tarafından yazılmış olabilir?

- A) Garipçilere
- B) Fecriaticiler
- C) Tanzimatçılara
- D) Yeni Lisancılara
- E) Servetifünunculara

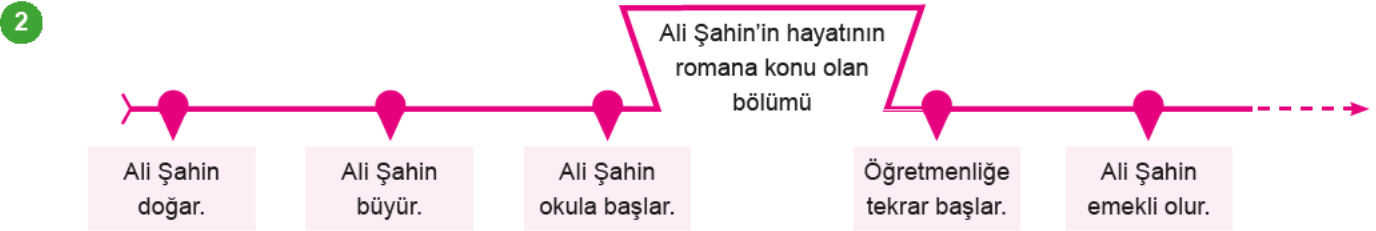


Okul kütüphanesinde bulunan Millî Edebiyat Dönemi'ne ait bazı eserleri okuyan Melek, Özge, Ahmet, Sultan ve Utku isimli öğrenciler hakkında bilinenler şöyledir:

- ◆ Melek, yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak ele alındığı edebi türleri okumuştur.
- ◆ Özge ölçülü ve kafiyeli yazılmış, şiirsel değeri arka planda olan; kişi, olay, mekân ve zaman unsurları üzerine kurulmuş bir eser okumuştur.
- ◆ Göstermeye dayalı metinleri merak eden ve kütüphaneden bu türde bir eser alıp okuyan kişi Utku'dur.
- ◆ Ahmet, eserlerini bilgi vermek amacıyla kaleme alan bir yazarın kitabını okumuştur.
- ◆ Sultan, Beş Hececiler olarak anılan şairlerden birinin "Çoban Çeşmesi" adlı eserini okumuştur.

Yukarıda verilen şema ve bilgilere göre öğrencilerin okudukları kitaplarla ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Ahmet, Mehmet Fuat Köprülü'nün kitabını okumuş olabilir.
- B) Melek, Halide Edip Adivar ve Ömer Seyfettin'in kitaplarını okumuş olabilir.
- C) Özge'nin okuduğu şiir, Yahya Kemal Beyatlı'ya ait olabilir.
- D) Sultan'ın okuduğu şiir Faruk Nafiz Çamlıbel'e aittir.
- E) Utku'nun okuduğu eser, Musahipzade Celal'e ait bir eser olabilir.



Reşat Nuri Güntekin'in "Yeşil Gece" romanına ait bu şema ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Romanın olay örgüsündeki zaman, kronolojik zamandaki iz düşümünü yansıtacak şekilde verilmiştir.
- B) Olay örgüsündeki kronolojik zamanın, sembolik anlamlar bağlamındaki iz düşümünün karşılığı verilmiştir.
- C) Romanın başkarakterinin fiziksel gelişimini yansıtan betimlemeler kullanılmıştır.
- D) Romanın uyarlamaları ve uyarlamalarının kronolojik zamanları yansıtılmıştır.
- E) Başkarakterin mesleğinin, romanın ana düşüncesine katkısını aktarma amaçlanmıştır.

10.

BÖLÜM CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ŞİİR

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE VE ROMAN

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ÖĞRETİCİ METİNLER

Saf (Öz) Şiir Anlayışı

- Ahmet Hamdi Tanpınar
- Neoip Fazıl Kısakürek
- Cahit Sıtkı Tarancı
- Ahmet Muhip Dıranas
- Sedat Umran
- Yedi Meşaleciler
- Ziya Osman Saba
- Sabri Esat Siyavuşgil
- Yaşar Nabi Nayır
- Muammer Lütfi Bahşi
- Vasfi Mahir Kocatürk
- Cevdet Kudret Solok
- Kenan Hulusi Koray

Toplumcu Eğilimleri Yansıtan Şiir (1923-1960)

- Nazım Hikmet Ran
- Rıfat Ilgaz
- Hasan İzzettin Dinamo
- Ercüment Behzat Lav...

Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir

- Ahmet Kutsi Tecer
- Orhan Şaik Gökyay
- Arif Nihat Asya
- Kemalettin Kamu
- Zeki Ömer Defne
- Bekir Sıtkı Erdoğan
- Beş Heceociler

Garip Akımı (Birinci Yeni)

- Orhan Veli Kanık
- Melih Cevdet Anday
- Oktaç Rıfat Horozcu

Garip Akımı Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir

- Fazıl Hüsnü Dağlarca
- Behçet Necatigil
- Sabahattin Kudret Aksal
- Özdemir Asaf
- Hilmi Yavuz...

Hisarcılar

- Mehmet Çınarlı
- İlhan Geçer
- Munis Faik Ozansoy
- N. Yıldırım Gençosmanoğlu
- Yavuz Bülent Bakiler...

Maviciler

- Attila İlhan
- Ahmet Oktay
- Ferit Edgü
- Özdemir Nutku
- Yılmaz Gruda...

İkinci Yeni Şiiri

- İlhan Berk
- Cemal Süreya
- Edip Cansever
- Turgut Uyar
- Ece Ayhan
- Sezai Karakoç
- Ülkü Tamer

Dini Değerleri, Geleneğe Duyarlılığı ve Metafizik Anlayışı Öne Çıkaran Modern Şiir

- Erdem Bayazıt
- Cahit Zarifoğlu

1960 Sonrası Toplumcu Eğilimleri Yansıtan Şiir

- Ataol Behramoğlu
- İsmet Özel
- Süreyya Berfe
- Kemal Özer
- Refik Durbaş
- Gülten Akin...

1980 Sonrası Şiir

- Haydar Ergülen
- Hüseyin Atlansoy
- Lale Müldür
- Ebubekir Eroğlu
- Murathan Mungan
- Küçük İskender...

Cumhuriyet Sonrası Halk Şiiri

- Âşık Veysel
- Abdurrahim Karakoç
- Âşık Feymani
- Neşet Ertaş
- Şeref Taşlıova
- Murat Çobanoğlu...

Millî ve Dinî Duyarlılıklarını Yansıtanlar

- Y. Kadri Karaosmanoğlu
- Halide Edip Adıvar
- Reşat Nuri Güntekin
- Refik Halit Karay
- Hüseyin Nihal Atsız
- Necati Sepetçioğlu
- Sevinç Çokum...

Bireyin İç Dünyasını Esas Alanlar

- Peyami Safa
- Tanık Buğra
- A. Hamdi Tanpınar
- Memduh Ş. Esendal
- Abdülhak Şinasi Hisar
- Samiha Ayverdi
- Mustafa Kutlu...

Toplumcu Gerçekçiler

- Sabahattin Ali
- Sadri Ertem
- Samim Kocagöz
- Orhan Kemal
- Yaşar Kemal
- Kemal Tahir
- Mustafa Kutlu...

Modernist Sanatçılar

- Yusuf Atılgan
- Oğuz Atay
- Ferit Edgü
- Orhan Pamuk
- Latife Tekin
- Bilge Karasu
- Nazlı Eray
- Vüsat O. Bener
- Rasim Özdenören
- İhsan Oktay Anar...

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE VE ROMAN

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO

- Muhsin Ertuğrul
- Haldun Taner
- Necati Cumalı
- Orhan Asena
- Recep Bilginer
- Refik Erduran
- Güngör Dilmen
- Turgut Özakman
- Turan Oflazoğlu
- Cevat Fehmi Başkut
- Muzaffer İzgü...



ÖĞRETİCİ METİNLER

- Nurullah Ataç
- Suut Kemal Yetkin
- Salah Birsal
- Ruşen Eşref Ünyaydın
- Cemil Meriç
- Hamdullah Suphi Tanrıöver
- Mehmet Kaplan
- Mehmet Fuat Köprülü
- Sabahattin Eyüboğlu
- Şevket Rado...
- Makale
- Fıkra
- Eleştiri
- Deneme
- Röportaj
- Gezi Yazısı
- Haber Yazısı
- Anı
- Biyografi
- Sohbet
- Günlük
- Otobiyografi

**CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ**

- ➔ Konuşma dili ile yazı arasındaki fark kalkmış, eserlerde sade bir dil kullanılmıştır.
- ➔ Sanatçılar, eserlerinde Anadolu'ya yönelmişlerdir.
- ➔ Atatürk inkılabları ve çağdaşlıkla ilgili konulara yer verilmiştir.
- ➔ Milli Edebiyat Dönemi'nde başlayan edebi eserlerde milli değerlerin işlenmesine Cumhuriyet'in ilk yıllarında devam edilmiştir.
- ➔ Milli mücadele ruhu, modern hayatın getirdiği sıkıntılar, ideolojik yaklaşımlar, yeni bir devlet kurmanın heyecanı, bireyin iç dünyası eserlere yansımıştır.
- ➔ Köy ve kasaba hayatı, iş ve işçi sorunları, köyden kente göç, gecekondu hayatı, kuşaklar arası çatışmalar, ekonomik sıkıntılar, yalnızlık, Batılılaşma, Türk tarihi ve insan psikolojisi gibi konular sıkça işlenmiştir.
- ➔ Türk edebiyatının zengin tarihi birikimi ile modern dünyanın sağladığı verilerden faydalanılmıştır.
- ➔ Psikoloji alanında gerçekleştirilen bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır.
- ➔ Eserlerde, modern-postmodern fikri ve edebi hareketlerden esinlenilmiştir.
- ➔ Şiirde, aruz ölçüsü neredeyse tamamen bırakılmış; hece ölçüsüne ve özellikle serbest şiire ilgi artmıştır.
- ➔ Özellikle ilk zamanlar dilde sadeleşme eğilimi devam etmiş, sonraları Batılı akımların da etkisiyle edebi metinlerde anlamsızlığı, kapalılığı amaçlayan üsluplar tercih edilmiştir.
- ➔ Pek çok türde çok sayıda eser verilmiş, çokça sanatçıya kendini tanıtmaya imkânı sağlanmıştır.
- ➔ Bireysel meseleleri konu edinen, sosyal problemlere eğilen ya da türlü ideolojilerin çığırtağını yapan birbirinden farklı çizgilerde çok sayıda edebi eser ortaya konulmuştur.
- ➔ Belli ilkeler etrafında bazı edebi topluluklar (Beş Hececiler, Garipçiler, Yedi Meşaleciler, İkinci Yeniciler, Maviciler, Hisarcılar) ortaya çıkmıştır.

1. (I) Türk edebiyatında cumhuriyetin ilanı ile birlikte genel olarak Anadolu'ya bir yönelim başlamıştır. (II) Yazı dili ile konuşma dili arasındaki fark ortadan kalkmış, dildeki sadeleşme çabaları aralıksız olarak sürmüştür. (III) Edebiyatımız bu dönemde toplumcu bir karakter kazanmış, gerçekçi anlayışın izinden gidilmiştir. (IV) Şiirlerde süslü bir dil ve sanatlı bir anlatımın yanı sıra aruz ölçüsünü de kullanma hevesindeki gençlerin sayısı giderek artmıştır. (V) Bununla birlikte şiirin biçimce daha da serbestleşmesi sağlanmıştır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şiirde serbest biçimlerin kullanılması yaygınlaşmıştır.
B) Deneme, eleştiri ve tiyatro türleri gelişmiş ve bu türlerde yetkin ürünler verilmiştir.
C) Romanda ve hikâyede gerçekçi bir yaklaşım benimsenmiştir.
D) Hiçbir edebî topluluğun oluşumuna izin verilmemiştir.
E) Yapıtlarda sade dil anlayışı benimsenmiştir.

3. Cumhuriyet Dönemi eserlerinde;

- I. Köyden kente göç,
II. İş ve işçi sorunları,
III. Kuşaklar arası çatışmalar,
IV. Kölelik ve cariyelik

konularından hangilerine yer verilmemiştir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) Yalnız III E) Yalnız IV

4. Dil özellikleri dikkate alındığında aşağıdaki dizelerden hangisinin Cumhuriyet Dönemi'ne ait olduğu söylenemez?

- A) Üzerinden kaçak yakamozlarla
Bana doğru ayak izlerin gelir.
B) Ağlama, gözleri kızarmış çocuk!
Tek damla yaşın düşmesin yere.
C) Derdim nice bir sinede pinhan ederim ben
Bir ah ile bu âlemi viran ederim ben
D) Varsın bahçelerde rüzgâr gezinsin,
Yağmur ince ince toprağa sinsin,
E) Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı;
Vatan borcu biter bitmez ordayım!



- 1 Hakan, "Beş Hececiler"i anlatan bir slayt hazırlıyor. Slaytın sayfalarında anlatılanlar aşağıda belirtilmiştir:

Faruk Nafiz Çamlıbel

Enis Behiç Koryürek

Halit Fahri Ozansoy

Orhan Şaik Gökyay

Yusuf Ziya Ortaç

BEŞ HECECİLER

- ◆ 1914 yılında oluşmuştur.
- ◆ Topluluk, Hecenin Beş Şairi olarak da anılır.
- ◆ Milli edebiyattan cumhuriyete geçişte köprü görevindedir.
- ◆ Şairleri hece ve dörtlüklerle ürün verdiler.
- ◆ Yurt sevgisi, Anadolu'nun güzellikleri, tarihi yaşanmışlıkları konu edindiler.
- ◆ Süsten uzak, sade bir dille şiir yazmaya çalıştılar.
- ◆ Konuşma dilini şiire aktardılar.

Hakan'ın numaralarla belirtilen sayfalarda anlattıklarının doğru olabilmesi için kaç numaralı slaytın değiştirilmesi gerekir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2

- I. Daha ortaokuldayken okulu bırakıp çalışmak zorunda kaldım. Ekmeğimi kazanmak için birçok işe girdim. Bu nedenle kahramanlarım tanıdığım, yakından gözlemediğim insanlardı: işçiler, ırgatlar, çöpçüler, gurbetçiler, ihtiyarlar, dullar, emekliler; ezilen ve sömürülen insanlar... Bu insanları kendi dilleriyle konuşturdum. Murteza'yı mesela yöresel ağızla konuşturdum ve okuyucu onu öyle sevdi. Adana'daki toprak ve fabrika işçilerini, İstanbul'daki gecekondu mahallelerini anlattım eserlerimde.
- II. Küçük yaşlarımda kendimi hayat mücadelesinin içinde buldum. Geçimimizi sağlamak için değişik işlerde çalıştım. Arzuhâlcilik ve röportaj yazarlığı yaptım. Bu işler hem yazımı geliştirdi hem de insanları ve hayatı daha iyi tanımama sağladı. Eserlerimde özellikle Çukurova'nın insanlarını anlattım. En çok bilinen eserimde ağa zulmünün karşısına Mehmet'i çıkardım. Teneke'de ağalara karşı direnen idealist bir kaymakamı anlattım. Höyükteki Nar Ağacı romanında traktörün tarlalara girmesiyle işsiz kalan yoksul insanların köylerinden Çukurova'ya iş aramak için inmelerini anlattım. Yer Demir Gök Bakır romanında da açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalan köylülerin çare arayışlarını ele aldım. Bütün bunları anlatırken yalın bir dil kullandım, insanları kendi dilleriyle konuşturdum. Onları kendi gerçek ortamlarında anlatmaya gayret ettim.

Yukarıda kendini tanıtan yazarlar hangi seçenekte doğru belirtilmiştir?

	I	II
A)	Orhan Kemal	Yaşar Kemal
B)	Kemal Tahir	Yaşar Kemal
C)	Orhan Kemal	Kemal Bilbaşar
D)	Kemal Tahir	Orhan Kemal
E)	Kemal Bilbaşar	Yaşar Kemal



BÖLÜM

EDEBİ AKIMLAR VE DÜNYA EDEBİYATI

EDEBİ AKIMLAR

DÜNYA EDEBİYATI

- ↳ İnsancılık
- ↳ İnsan sevgisi
- ↳ Eski Yunan ve Latin kültürü
- ↳ Felsefe, bilim ve sanat görüşü
- ↳ Montaigne, Dante

- ↳ Gözlem ve kanıtlar
- ↳ Sanat için sanat
- ↳ İşlevsel betimlemeler
- ↳ Kuralcılık, nesnel anlatım
- ↳ Flaubert, Stendhal

- ↳ Sembollerle anlatım
- ↳ Sanat için sanat
- ↳ Kapalılık, mecaz, imge
- ↳ Müzikalite
- ↳ Baudelaire, Ahmet Haşim

- ↳ Soya çekim + sosyal çevre
- ↳ Toplum için sanat
- ↳ Toplum=laboratuvar
- ↳ Sokak dili
- ↳ Emile Zola, Nabizade Nazım

- ↳ Sanatta makine ve hız
- ↳ Şiirde makine ve çark sesi
- ↳ Gündelik yaşam
- ↳ Nazım Hikmet Ran
- ↳ Marinetti (öncü isim)

- ↳ Psikanaliz Kuramı
- ↳ Bilinçaltını dışa vurma
- ↳ Akıl ve mantığın değersizliği
- ↳ Garip şiiri, İkinci Yeni şiiri
- ↳ Andre Breton, Luis Aragon

- ↳ Ferdietçilik
- ↳ İç gözlem
- ↳ İç ben / ruh
- ↳ Resimde Van Gogh
- ↳ Eliot, Franz Kafka

14. yy.

19. yy.

19. yy.

19. yy.

20. yy.

20. yy.

20. yy.

16. yy.

18. yy.

19. yy.

19. yy.

20. yy.

20. yy.

20. yy.

HÜMANİZM

KLASİZM

REALİZM

ROMANTİZM

SEMBOLİZM

PARNASİZM

NATÜRALİZM

EMPRESYONİZM

FÜTÜRİZM

KÜBİZM

SÜRREALİZM

DADAİZM

EKSPRESYONİZM

EGZİSTANSİYALİZM

- ↳ Akıl ve sağ duyu
- ↳ Sanat için sanat
- ↳ Rasyonalizm
- ↳ Dil, anlatımda mükemmellik
- ↳ Corneille, Moliere

- ↳ Duygu ve hayaller
- ↳ Toplum için sanat
- ↳ İyi-kötü çatışması
- ↳ Din ve tabiat
- ↳ Victor Hugo, Goethe, Puşkin

- ↳ Şiirdeki gerçeklik
- ↳ Sanat için sanat
- ↳ Kusursuz yapıtlar
- ↳ Dış dünya betimlemeleri
- ↳ Tevfik Fikret, C. Şahabettin

- ↳ Dış dünyanın bıraktığı izlenim
- ↳ Anlam kapalılığı
- ↳ Hayal ve soyut betimlemeler
- ↳ Ahmet Muhip Dıranas
- ↳ Paul Verlaine, A. Rimbaud

- ↳ Başlangıç → resim (Picasso)
- ↳ Amaç anlatımı etkin kılma
- ↳ Düzyazı ile şiiri kaynaştırma
- ↳ Edebiyatı canlandırma çabası
- ↳ Apollinaire, Blaise Cendrars

- ↳ I. Dünya Savaşı karamsarlığı
- ↳ Derin ümitsizlik ve kuşku
- ↳ Kuralsızlığı kural edinme
- ↳ Alışılmış her şeyi inkâr
- ↳ Kurucusu → Tristan Tzara

- ↳ İnsan merkezli akım
- ↳ İnsan özünü kendi seçer
- ↳ Modernist sanatçılarda etkili
- ↳ İlk ortaya atan → Heidegger
- ↳ Yayan → Sartre

EDEBİ AKIMLAR



EDEBİ AKIMLAR

Hümanizm (İnsancılık): İnsan sevgisini temel alan bir anlayıştır. İnsana değer vermek, onu sevmek esastır. Dante ve Montaigne bu düşüncenin temsilcileridir.

Klasisizm: 16. yüzyılda Fransa'da başlamıştır. Bu akımın doğup gelişmesinde Hümanizm ve Rönesans etkilidir. Bu akımda akıl ve sağduyu önemlidir. Konular eski Yunan ve Latin edebiyatından alınır. "Sanat için sanat görüşü" savunulur. Dil ve üslup kusursuzdur, soyludur. Kahramanlar sıradan insanlar değil, seçkin kişilerdir. Önemli olan konu değil, konunun işleniş biçimidir. Temsilcileri: Moliere, Pascal, Corneille, Racine, La Fontaine, La Bruyere, Voltaire; Ahmet Vefik Paşa, Şinasi...

Romantizm (Cosumculuk): Klasisizme tepki olarak Fransa'da doğmuştur. Akıl yerine duygulara ve hayallere önem verilir. Konular Hristiyanlıktan, tarihten ve günlük yaşamdan alınır. "Sanat toplum içindir." görüşü benimsenmiştir. Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini gizlemezler. İyi, kötü, doğru, yanlış gibi karşıtlıklardan yararlanılır. Temsilcileri: Shakespeare, Goethe, Schiller, Jean Jacques Rousseau, Lamartine, Victor Hugo, Alexandre Dumas Pere, Puşkin; Namık Kemal, Abdülhak Hamit Tarhan, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem...

Realizm (Gerçekçilik): Romantizme tepki olarak doğmuştur. His ve hayale kapılmadan toplum gerçekleri olduğu gibi yansıtılır. "Sanat için sanat görüşü" savunulur. Eserlerde biçim güzelliği ve kusursuzluk önemlidir. Kişilerle birlikte mekânın tanıtılması (betimleme) önemlidir. Temsilcileri: Flaubert, Stendhal, Balzac, Turgenyev, Çehov, Gogol, Tolstoy, Dostoyevski, Ernest Hemingway; Recaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Halit Ziya Uşaklıgil, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar...

Natüralizm (Doğatçılık): Gözlemlerle birlikte bilimselliği de esas alan bir akımdır. Toplum büyük bir laboratuvar, insan deney konusu (kobay), sanatçı da bilgin sayılmıştır. İnsan soya çekim ve genetik özellikleriyle ele alınır. Gözlem ve tasvir çok önemlidir. Eserlerde kötümserlik hâkimdir. Gerçekler çirkin ve olumsuz yönleriyle işlenir. Kahramanlar, ağız özelliklerine göre konuşturulur. Yazar eserde kişiliğini tamamen gizler. Temsilcileri: Emile Zola (akımın öncü ismi), Guy de Maupassant, John Steinbeck, Goncourt Kardeşler, Alphonse Daudet; Nabizade Nazım, Beşir Fuat, Hüseyin Rahmi Gürpınar...

Parnasizm: Romantizme tepki olarak çıkmıştır ve şiire has olan bir akımdır. Şiirdeki realizmdir. "Sanat sanat içindir." ilkesi savunulmuştur. Şiirde kelimeler seçilerek kullanılır. Temsilcileri: Francois Coppee, Theodore de Banville, Maria de Heredia; Tevfik Fikret, Yahya Kemal.

Sembolizm: Şiire özgü bir akımdır. Şiirde dış dünya ve nesnelere sembollerle anlatılır. "Sanat için sanat" anlayışı vardır. Şiir; anlaşılacak için değil, hissedilmek içindir. Şiirde müzik çok önemlidir, kelimelerin müzikal değeri olmalıdır. Dil oldukça ağırdır. Temsilcileri: Baudelaire, Mallarme, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Paul Valery, Edgar Allan Poe; Ahmet Haşım, Cenap Şahabettin, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı...

Empresyonizm (İzlenimcilik): Önceleri resim sanatına özgü bir akım olan empresyonizm, zamanla edebiyatta da kendine yer bulmuştur. Sanatçılar, dış dünyada gördüklerinin gerçek yönünü değil, "kendilerinde uyandırdığı izlenimleri" anlatmışlardır. Evrene ve dış dünyaya karşı ilgisizdirler. Tamamen hayal ve soyutluk vardır. "Sanat için sanat" anlayışı vardır. Temsilcileri: Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Rainer Maria Rilke; Ahmet Haşım, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı.

Ekspresyonizm (Disavurumculuk): Empresyonizm ve natüralizme tepki olarak doğmuştur. Bireyin en gizli yönleri ve iç dünyası olduğu gibi anlatılır. Amaç insanların ruhsal durumlarının ortaya konmasıdır. İç gözleme çok önem verilir. Temsilcileri: Franz Kafka, Eliot, James Joyce; Türk edebiyatında belirgin bir temsilcisi yoktur.

Kübizm: Kübist sanatçılar, "söylenmemiş, görülmemiş olanı" gün ışığına çıkarmaya çalışmışlardır. Düzyazı ile şiiri kaynaştıran kübist sanatçılar, temelde izlenimcilik akımına karşı çıkmışlardır. Şiirler, anlamlandırılması son derece zor metinler hâline getirilmiştir. Temsilcileri: Guillaume Apollinaire, Blaise Cendrars; Türk edebiyatında belirgin bir temsilcisi yoktur.

Fütürizm (Gelecekçilik): Sanat ve edebiyata makine ve hızı sokan bu akımın öncüsü İtalyan şairi Marinetti'dir. Fütüristler makine ve çark seslerini şiirlerinde bolca kullanmışlardır. Temsilcileri: Marinetti; Nazım Hikmet Ran.

Dadaizm: Dil ve estetik kuralları bir yana bırakılarak "kualsızlık" ilkesi benimsenmiştir. Kelimeler rastgele kullanılır. Temsilcileri: Tristan Tzara (kurucu), Hugo Bale...

Sürrealizm (Gerçeküstüculük): Freud'un "psikanaliz kuramı"nın edebiyata uyarlanmış biçimidir. Sürrealistlere göre insanı yönlendiren içgüdü, bilinçaltıdır. Şairler adeta hipnotize edilmiş gibidirler. Temsilcileri: Andre Breton, Louis Aragon; Orhan Veli Kanık ve arkadaşları (Garipçiler), İkinci Yeniciler...

Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk): Bu akıma göre insan kendi özünü kendisi seçer. İnsan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra olmak istediği gibi olur. Temsilcileri: Jean Paul Sartre, Albert Camus, Andre Gide, Franz Kafka...



1 Aşağıda "Edebi Akımlar" başlığı ile ilgili bir bilgi haritası verilmiştir.

XVI. yüzyılın sonlarında Fransa'da monarşinin güçlenmesiyle ortaya çıkmış bir edebî akımdır. Eski Yunan ve Latin edebiyatlarını örnek alır. Sanattaki kural ve ilkelere sıkı sıkıya bağlılık esastır. Bu akımda akla, sağduyuya ve ahlak ilkelerine büyük önem verilir. Konular tarihten ve mitolojiden alınır. Kahramanlar soylulardan seçilir.

Bu akım insaniyetçilik, insancılık demektir. Avrupa'da ortaya çıkan, oradan dünyanın dört bir yanına yayılan soyut bir insanlık sevgisini esas alan, insanı yüceltmeyi amaçlayan bir görüştür. Eski Yunan edebiyatının çevirilerinin yapılmasını sağlamış akımdır. Edebiyatımızda Halikarnas Balıkcısı, Azra Erhat ve Sebahattin Eyüboğlu bu anlayışı benimsemiş yazarlardandır.

Klasisizm

I

II

Romantizm

XIX. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmış bir şiir akımıdır. Bu akım için şiirde gerçekçilik de denebilir. Biçim mükemmelliği önemsenmiştir. Duygu ve hayalin yerini gerçekler alır. Sanat için sanat anlayışı hâkimdir. Eski Yunan ve Latin mitolojisine hayranlık duyulur. Konularını genellikle tarihten almış veya yabancı ve uzak ülkeleri konu olarak işlemiştir. Bu akımı Türk edebiyatına Cenap Şahabettin tanıtmıştır.

Tarihî, dinî ve millî değer ve duyguların, tabiata yönelişin, kişisel yorumların, abartılı duyguların, zıtlıkların, hüznün ve melankolinin ön planda olduğu bir akımdır. Kahramanlar, bireysel özellikleriyle var olan karakter özelliği gösterir. Romantizmin etkisindeki eserlerde, akıl ve sağduyunun yerini duygu ve hayaller almıştır.

Bu kavram haritasında I ve II numaralı yerlere sırasıyla hangi edebî akımların adı yazılmalıdır?

A) Parnasizm - Empresyonizm

B) Sembolizm - Hümanizm

C) Parnasizm - Hümanizm

D) Sembolizm - Empresyonizm

E) Parnasizm - Egzistansiyalizm

Klasik Roman	Romantik Roman	Realist Roman	Natüralist Roman	Egzistansiyalist Roman	Modern Roman	Postmodern Roman

Aşağıda verilen eserlerin numaralarını ilgili olduğu edebî akımlara göre roman türlerinin kutucuğuna yazınız.

1. İntibah

3. Kırmızı ve Siyah

5. Telemak

7. Nana

9. Sefiller

2. Bulantı

4. Aylak Adam

6. Gülün Adı

8. Aşk-ı Memnu

10. Meyhane

Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bu etkinlikteki eşleştirmeler doğru yapılmıştır?

	Klasik Roman	Romantik Roman	Realist Roman	Natüralist Roman	Egzistansiyalist Roman	Modern Roman	Postmodern Roman
A)	5	1 - 9	3 - 8	7 - 10	2	4	6
B)	1	3 - 8	5 - 10	6	2 - 7	9	4
C)	5	1 - 8	3 - 9	7	10	4 - 6	2
D)	7	1 - 9	5 - 8	3	2 - 10	4	6
E)	1	3	8 - 9	6 - 10	2	5 - 7	4



BÖLÜM

ANLAM BİLGİSİ

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

CÜMLEDE ANLAM

PARAGRAFTA ANLAM

SÖZCÜKTE ANLAM

- ◇ Gerçek Anlam
- ◇ Yan Anlam
- ◇ Mecaz Anlam
- ◇ Terim Anlam
- ◇ Somut Anlam
- ◇ Soyut Anlam
- ◇ Eş Anlamlı Sözcükler
- ◇ Eş Sesli Sözcükler
- ◇ Zıt Anlamlı Sözcükler
- ◇ Yakın Anlamlı Sözcükler
- ◇ Genel ve Özel Anlamlı

SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

- ◇ Deyimler
- ◇ Atasözleri
- ◇ İkişmeler
- ◇ Özdeyişler (Vecizeler)
- ◇ Kalıplaşmamış Söz Öbekleri

CÜMLEDE ANLAM

- ◇ Sebep-Sonuç Cümleleri
- ◇ Amaç-Sonuç Cümleleri
- ◇ Koşul Cümleleri
- ◇ Özne Anlatımlı Cümleler
- ◇ Nesnel Anlatımlı Cümleler
- ◇ Doğrudan Anlatımlı Cümleler
- ◇ Dolaylı Anlatımlı Cümleler
- ◇ Üslup (Biçim) Cümleleri
- ◇ İçerik Cümleleri
- ◇ Yakın Anlamlı Cümleler
- ◇ Çelişen Cümleler
- ◇ Duygu Belirten Cümleler

PARAGRAFTA ANLAM

- ◇ Paragrafta Yapı
- ◇ Paragrafta Konu
- ◇ Paragrafta Ana Düşünce
- ◇ Paragrafta Yardımcı Düşünce
- ◇ Paragrafta Anlatım Biçimleri
 - ◆ Açıklama
 - ◆ Öyküleme
 - ◆ Tanımlama
 - ◆ Benzetme
 - ◆ Karşılaştırma
 - ◆ Ömeklendirme
 - ◆ Tartışma
 - ◆ Betimleme
 - ◆ Tanık Gösterme
 - ◆ Sayısal Verilerden Yararlanma
- ◇ Paragrafta Düşünceyi Geliştirme Yolları
- ◇ Paragrafta Anlatım Türleri
 - ◆ Birinci Kişi Ağzıyla Anlatım
 - ◆ Üçüncü Kişi Ağzıyla Anlatım

A N L A M B İ L G İ S İ

SIKÇA SORULAN SORU KALIPLARI

- ★ Bu parçadaki boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
- ★ Bu cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?
- ★ Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen açıklamayla uyumsuzdur?
- ★ Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
- ★ Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır / ulaşılamaz?
- ★ Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerin hangisidir?
- ★ Bu parçada "--" ilgili aşağıdakilerin hangisine değinilmiştir / değinilmemiştir?
- ★ Bu parçada anlatılmak istenen aşağıdakilerin hangisidir?
- ★ Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir / söylenemez?



SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

Sözcükte Anlam:

Gerçek Anlam: Bir sözcük tek başına kullanıldığında aklı gelen ilk anlamdır. Sözlükte verilen ilk anlamdır.

» Çiğnemenen yuttuğu lokmalar boğazına takılmıştı.

Yan Anlam: Sözcüğün gerçek anlamına bağlı kalınarak kazandığı en yakın anlamdır.

» Testinin boğazına kırmızı bir şal bağlamışlardı.

Mecaz Anlam: Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

» Bu evde kaç boğaz var, haberin var var mı?

Terim Anlam: Sözcüğün herhangi bir sanat, bilim, meslek dalıyla ilgili kazanmış olduğu özel anlamıdır.

» Gemiler, iki ülke arasındaki dar boğazdan geçti. (coğrafya)

Somut Anlam: Sözcüklerin beş duyu organından biri veya birkaçıyla algılanan kavramları karşılayan anlamıdır.

» Yemeğin tadı çok ama çok acıydı. (tatma duygusu)

Soyut Anlam: Sözcüklerin beş duyu organından biri veya birkaçıyla algılanamayan; akıl, inanç veya sezgilerle kabul gören kavramları karşılayan anlamıdır.

» O zamanla koru tarifini yapamadığım bir şeydi.

Eş Anlamlı Sözcükler: Yazılışları ve okunuşları farklı, anlamları aynı olan sözcüklerdir.

» kaide - kural » emniyet - güvenlik

Eş Sesti Sözcükler: Yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklerdir.

» "Kız, kaz, saz..." sözcükleri eş seslidir.

Zıt Anlamlı Sözcükler: Anlamca birbirinin karşıtı anlamları ifade eden sözcüklerdir.

» diri - ölü » yaş - kuru » aşağı - yukarı

Yakın Anlamlı Sözcükler: Cümle içindeki kullanımlarına göre eş anlamlı olmadıkları hâlde aynı anlamı karşılayan sözcüklerdir.

» Hısım akraba herkes bizde toplanmıştı.

Genel ve Özel Anlamlı Sözcükler: Kullanıldıkları durumlarda birbirine göre anlam kapsamı geniş olan sözcüklere **genel anlamlı**, anlam kapsamı dar olan sözcüklere de **özel anlamlı** sözcükler denir.

» Çiçeklerden gülün yeri başkadır divan edebiyatında.
genel özel

Söz Öbeklerinde Anlam:

Deyimler: En az iki sözcükten oluşan ve anlatımı etkili kılmak için kullanılan kalıplaşmış söz öbekleridir.

» yazı getirmek » arkasına almak

Atasözleri: Atalarımızın uzun gözlem ve deneyimleri sonucunda edindikleri tecrübeler dahilinde söylemiş oldukları, genellikle mecaz anlamlı olan, ilk söyleyeni bilinmeyen kalıplaşmış söz öbekleridir.

» Ulu sözü dinlemeyen, uluyakalır.

» Cahile söz anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür.

İkilemeler: Çeşitli anlam ilgileri kurmak, anlamı güzelleştirmek ve pekiştirmek için oluşturulan söz öbekleridir.

» ağır ağır » üç beş

» allak bullak » çoluk çocuk

» tak tak » ev bark

Özdeyisler (Vecizeler): Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü sözlerdir.

» Acı duyabiliyorsan canlısın, başkalarının acısını duyabiliyorsan insansın. (Tolstoy)

» Bir insanın gerçek zenginliği, onun bu dünyada yaptığı iyiliklerdir. [Hz. Muhammed (sav.)]

Kalıplaşmamış Söz Öbekleri: Tamlamalar, edatlar, bağlaçlar, fiilimsilerle oluşturulmuş ve çoğunlukla mecaz anlam belirtecek şekilde cümle içinde kullanılan söz öbekleridir.

» Orhan Veli, şiirin ayağına köstek olan uyağı şiirden atarak, Türk edebiyatındaki şiire çok büyük bir katkıda bulunmuştur.

Bu cümledeki altı çizili ifade kalıplaşmamış bir söz öbeğidir. Bu ifade ile "şiiri belirli sınırlar içine hapseden, gelişmesini engelleyen" anlamı verilmiş istenmiştir.

Not: ÖSYM "Sözcükte ve Söz Öbeklerinde Anlam" başlığı altında genellikle belirli soru kalıplarını sormaktadır. Altı çizili bir sözcük ya da söz öbeğinin anlamı, soru gövdesinde tırnak içinde belirtilen ifadenin anlamı, parçada altı çizili ifadenin parantez içinde verilen anlamı ile karşılaştırılması, boşluklara getirilebilecek sözcük ya da söz öbekleri şeklinde oluşturulan soru kalıpları sıkça sorulmaktadır. Bu sorular çözümlenirken özellikle sözcüklerin ya da söz öbeklerinin cümle içinde kazanmış oldukları anlamlarına dikkat edilmelidir.



- 3 ◆ Bir Türk atasözü "Bugünün işini yarına bırakma." der. Bu atasözü şöyle açıklanmaktadır: Yarın çıkacak başka işler bugünküne ekleneceğinden hepsini yapmaya zaman yetmeyebilir.
- ◆ Bir Yunan atasözü "Bugünün işini yarına bırak." der. Bu atasözü şöyle açıklanmaktadır: Yorgunken yapılan iş, dinlenmişken yapılan iş kadar nitelikli olmayabilir.

Aynı konuda bu iki farklı atasözünün söylenmiş olması aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Kültürel farklılıkların, olaylara bakış açısı üzerinde etkili olduğunun
- B) Gelir farkının, çalışma sürecini etkilediğinin
- C) Toplumlardaki alışkanlıkların zamanla değiştiğinin
- D) Kişiler arasındaki ilişkilerin toplumdan topluma değiştiğinin
- E) Toplumların gelenek ve göreneklere bağlılıklarının farklı olduğunun

- 4 K ve L ülkelerine giden bir turist, K ülkesinde dolaştığı yerlerde dikkatini çekecek kadar fazla sayıda engelliye rastlamış, L ülkesinde ise yalnızca birkaç tane engelli görmüştür. Oysa K ve L ülkelerinde genel nüfus içinde engellilerin oranı birbirine eşittir.

Aşağıdakilerden hangisi turistin gözlemlerindeki bu farklılığı açıklayabilir?

- A) Turistin K ülkesine L ülkesinden önce gitmesi
- B) Turistin K ülkesine kışın, L ülkesine ise yazın gitmesi
- C) K ülkesinde nüfusun L ülkesinden az olması
- D) K ülkesinde engellilere L ülkesinden daha fazla fiziksel ve sosyal olanak sağlanması
- E) L ülkesinde anne-çocuk sağlığıyla ilgili eğitim ve diğer hizmetlerin çok gelişmiş olması

- 5 Bir makalede, bir kitabın başlıklarını düzenlerken, bir gazetede ya da internette yayımladığımız yazılarda kullandığımız başlıkların özgün olması gerekir. Başlıkları oluştururken okuyucunun ilgisini çekebilecek ifadeler kullanmaya özen göstermeliyiz.

İlgi Çekici Başlık Oluşturmayla İlgili Bazı İpuçları

- ◆ Okuyucunun empati kurmasını sağlamalı
- ◆ Toplumca saygı duyulan, tanınan kişilerden söz etmeli
- ◆ İki durumun ya da kişinin karşılaştırılmasıyla oluşturulmalı
- ◆ Kişisel deneyimleri anlatmalı
- ◆ Okuru yönlendiren emir cümleleri içermeli

Aşağıdaki başlıklardan hangisi yukarıda verilen ipuçlarından herhangi biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Moğolistan Gezimde Orhun Abideleri ile İlgili Öğrendiklerim
- B) Mehmet Akif'in Yerinde Olsaydık Nasıl Davranırdık?
- C) Bağımsızlığımızın Sembolü: İstiklâl Marşı
- D) Necip Fazıl mı, Nazım Hikmet mi: İki Dev Sanatçının Edebiyatımıza Etkileri
- E) Türk Edebiyatını Öğrenmek İstiyorsanız Önce Dede Korkut Hikâyeleri'ni Okuyun



İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisayinlari.com | girisyayinlari@gmail.com

